

A yellow silhouette of the island of Gotland is positioned on the left side of the page, set against a light blue background. The map shows the island's irregular coastline and its smaller islands to the northeast.

Gotlandsmodellen

för lokal och regional utveckling

Slutrapport

Innehåll

Inledning.....1

Resultat.....2

Lokala föreningars och organisationers
upplevelse av EU-stöd på Gotland.....2

Vilka insatser som önskas för lokal och
regional utveckling på Gotland.....4

Tidigare undersökningar och studier.....5

Förslag.....6

Insatser för att stärka samverkan
och kommunikation.....6

Slutsats.....7

Så går vi vidare.....7

Bilagor.....14

Projekt "Gotlandsmodellen för lokal och regional utveckling" vill bidra till stärkta förutsättningar för utvecklingen av Gotland.

Inledning

Många aktörer arbetar med och är engagerade i utvecklingen av Gotland, från enskilda invånare till föreningar, utvecklingsbolag och offentliga instanser. Stöd till olika slags utvecklingsinsatser hanteras bland annat av Leader Gute, Region Gotland och Länsstyrelsen Gotland och även av statliga myndigheter som Tillväxtverket, Boverket, ESF-rådet m fl. Det handlar bl a om medel från de europeiska struktur- och investeringsfonderna (ESI-fonderna) till kommunala medel via regionala och nationella program.

Men hur ser samordningen och kommunikationen ut mellan de olika aktörerna på Gotland och hur kan den förbättras? Hur kan aktörerna tillsammans fortsätta arbetet och ta tillvara det som fungerar bra, vidareutveckla det som behövs och tillföra det som kanske saknas? Allt för att stärka förutsättningarna för en positiv utveckling.

Det ville projekt "Gotlandsmodellen för lokal och regional utveckling" undersöka.

Styrgruppen för projektet har bestått av representanter från Leader Gute, Region Gotland, Länsstyrelsen Gotland, Gotlands utvecklingsbolag i samverkan (GUBIS) och Hela Sverige ska leva Gotland.

I projektet planerades för ett stort antal fysiska träffar med enskilda invånare, lokala/regionala utvecklingsaktörer och beslutsfattare. På grund av Coronapandemin, som startade i mars 2019, fick dessa ersättas med en webbaserad enkät och intervjuer i mindre grupper i sex socknar över hela Gotland.

I denna slutrapport sammanfattas och sammanställs resultat, förslag till åtgärder och intentioner för det fortsatta arbetet framåt.

Resultat

Lokala föreningars och organisationers upplevelse av EU-stöd på Gotland

I en kvantitativ studie skickades en webbaserad enkät ut till 162 lokala och regionala föreningar verksamma på Gotland. Mottagare var hembygdsföreningar, intresseföreningar, föreningar med fokus på miljö och natur, fiberföreningar, föreningar med ungdoms-, senior- och social verksamhet, pastorat, idrottsföreningar och utvecklingsbolag. Totalt inkom 75 svar vilket ger en svarsfrekvens på 46 %. Rapporten ger en bild av hur organisationer som arbetar med lokal och regional utveckling på Gotland ser på det EU-stöd som finns tillgängligt på ön. Resultaten kan ligga till grund för en gemensam målbild när det handlar om samverkan och kontakt mellan organisationer verksamma inom lokal- och regional utveckling och finansiärer.

Om de som ingår i undersökningen

De organisationer som ingår i undersökningen är verksamma inom en rad olika frågor. Det är också vanligt att en organisation bedriver verksamhet inom flera olika områden. Flest svarande finns inom kategorin hembygds-/sockenfrågor. Miljö/naturfrågor samt kulturfrågor är också väl representerade i undersökningen. Bland de som angett annan typ av organisation syns främst fiberföreningar men också kyrklig verksamhet.

När det gäller medlemsantal så kommer en majoritet av svaren från organisationer med över 100 medlemmar.

Genomgående är det små skillnader mellan hur aktörer från olika verksamhetsområden, med olika omsätt-

ning eller olika medlemsantal har svarat. Resultaten pekar dock på att organisationer med låg omsättning och aktörer som arbetar inom ett mer avgränsat område, exempelvis idrott, har lägre kunskap om EU-stöd. I övrigt är den stora vattendelaren huruvida organisationer har egen erfarenhet av EU-stöd.

Slutsatser

Fysiska möten viktigast

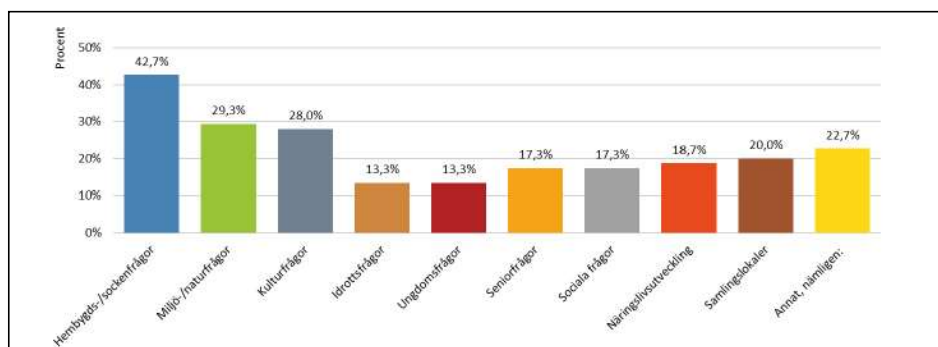
På frågan om på vilket sätt föreningarna i första hand vill ha information om EU-stöd är det framförallt fysiska möten (digitala under pandemin) och samlad information på webbplats som lyfts fram. I tredje hand vill föreningarna ha information via e-post.

Innehåll i informationen

Vad gäller innehållet i informationen så efterlyser organisationerna i första hand en samlad information, från olika finansiärer, om EU-stöd. På frågan om hur informationen kan förbättras så efterlyses bland annat exempel på vad som går att söka medel för.

Begränsad kunskap om stöd i många organisationer

Uppemot var tredje organisation uppger att de har mycket liten eller ingen kunskap alls om EU-stöd som finns att söka på Gotland. Drygt en av tre föreningar uppger att de

På Gotland finns en tradition av att gå samman för gemensamma intressen och föreningslivet är omfattande.

Resultat

har ganska stor eller mycket stor kunskap. I denna grupp finns kunskapen i första hand i de föreningar som deltagit i eller deltar i ett EU-finansierat projekt. Resultaten pekar på att kunskapen är något lägre i föreningar med liten omsättning. Sammantaget innebär resultaten att kunskapen är relativt begränsad i alla typer av föreningar, och att typ av verksamhet, medlemsantal eller omsättning inte behöver vara avgörande för kunskapsnivån.

Få tycker att EU-stöd inte passar deras behov

Även om uppemot hälften upplever att det stöd som finns på Gotland passar dem i liten utsträckning eller inte alls, så är det få som tycker att det inte passar alls. Nära fyra av tio anger samtidigt att stödet passar i ganska eller mycket stor utsträckning.

Organisationerna efterfrågar utbildning och samverkan för att kunna påverka

Respondenterna fick en öppen fråga om vilka åtgärder som skulle ge dem bättre möjligheter att påverka stödet för lokal- och regional utveckling. Även om svaren pekar i olika riktningar är utbildning och samverkan med andra aktörer något organisationerna vill se. Vidare vill organisationerna ha en överblick över vilka olika former av stöd som finns att söka.

Att söka och redovisa stöd svårast

När det gäller vilka delar kopplat till ett projekt som är lättast respektive svårast så framgår att det är tre saker som är särskilt svåra. Det är att söka medel, att genomföra projekt och att redovisa projektet. Däremot uppfattas det som lättare att utveckla en projektidé och att finna finansiering.

Förenklad ansökningsprocess och hjälp att söka

En enklare process för att ansöka om projektmedel och hjälp att ansöka efterfrågas. Det som pekas ut som de viktigaste förbättringsområdena är att hitta och söka medel. Tydligare information och enklare regelverk lyfts fram. Vidare önskas beskrivningar av hur andra aktörer har gått tillväga, där utmaningar de har stött på redovisas.

Engagemang viktigt för att nå resultat

På frågan om vilka faktorer som är viktigast för att nå resultat så lyfts att få människor att engagera sig fram som viktigast. Det gäller oavsett föreningens storlek i termer av medlemsantal eller resurser. Engagemanget kan ses som en viktig faktor som begränsar föreningars möjligheter att söka stöd och genomföra utvecklingsprojekt.

Kunskapen om EU-stöd finns i stor utsträckning i den egna organisationen. I första hand hos de föreningar som drivit eller driver egna EU-finansierade projekt.

Vilka insatser som önskas för lokal och regional utveckling på Gotland

På uppdrag av projektet genomförde studenter från Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) intervjuer i sex socknar. I den kvalitativa studien deltog representanter från föreningar, utvecklingsbolag och intresserade privatpersoner. Syftet var att diskutera lokal utveckling och hur de offentliga aktörerna kan stötta lokal och regional utveckling. Sammanlagt deltog 39 personer. Fokus i samtalen låg på att lyfta utvecklingsbehoven i socknarna, att diskutera hur projektfinansiering kan/bör ske och hur processerna bakom det upplevs.

Positiva reflektioner och utmaningar

Det som genomgående nämns som främsta positiva resurs när det gäller att bedriva utvecklingsarbete är att det finns en stark vilja att utveckla bygderna. Det läggs mycket tid och energi på olika projekt och företag, något man vill ta tillvara på.

Utmaningar som framkommer är att de med liten erfarenhet eller nödvändig kompetens att söka projektmedel inte vågar ge sig in i att söka projektmedel medan de med kunskap anser att ansökningsprocessen är för tidskrävande och krånglig.

Generationsskiftet i föreningar är en stor fråga. Vad händer när eldsjälarna lämnar? Hur ser nästa generation på ideellt arbete och vilket engagemang kommer de att ha i utvecklingsfrågor?

Främsta behoven

Följande ses som de främsta behoven:

Återkoppling och dialog

Återkoppling lyfts fram som mycket viktigt. Det gäller t ex i ansökningsprocessen där man vill ha information om var i processen ansökningen ligger. Det viktiga är att få reda på att ärendet är aktuellt och att det jobbas med.

Erkännande och nyfikenhet

På Gotland finns många eldsjälarna som jobbar med lands

"Önskar bättre samordning av de olika stödformerna inom EU samt hjälp med att söka pengar (pappersarbetet)."

bygdsutveckling. Deras arbete ska inte tas för givet och de vill ha ett erkännande för detta och även bli synliggjorda. Det betyder mycket för att orka ha ett fortsatt engagemang och ta sig an nya projekt. Även lyhördhet och nyfikenhet på vad som händer lokalt efterfrågas från finansierarnas sida.

Rådgivning och information

Två behov är tydliga:

1. Kompetensen för att söka projektmedel saknas och även kunskap om vilka projektmedel som finns/passar samt var man hittar information. Här efterfrågas rådgivning genom hela projektet, från information till ansökan och slutredovisning.

2. Kompetensen finns men man anser att arbetet är för omfattande vilket medför att det ofta inte bedöms vara värt besväret att ansöka om medel.

Fysiska möten efterfrågas

Personliga möten med finansierarna efterfrågas. Mötena bör ske uppsökande och lokalt och det uppmanas starkt att dessa möten sker återkommande för att skapa relationer och tillit.

Idéutveckling och förstudier

Det efterfrågas projektfinansiering till idéutveckling, förstudier och uppstartsfasen av ett projekt. I dessa faser krävs stöd och rådgivning för att förbereda projektansökan.

Coaching och erfarenhetsutbyte

Coaching och erfarenhetsutbyte efterfrågas av deltagarna. Som exempel på coaching nämns projektet Gotland Outdoor och ALMI.

Tidigare undersökningar och studier

För att ta reda på hur sökande upplever ansökningsprocessen, kontakterna med Leader Gute och sin roll i utvecklingsarbetet har Leader Gute genomfört ett par olika studier. Region Gotland har bl a utvärderat projektet "Landsbygdsutveckling 2.0" som genomfördes tillsammans med GUBIS och SLU år 2017-2018.

Rapport: De sökandes upplevelser av leaderprocessen (Elin Sjöman, 2018)

Sammanlagt intervjuades ett 20-tal sökande för att identifiera hur de upplevt ansökningsprocessen och hur den kan förbättras. De föreslagna åtgärderna handlar framför allt om att på olika sätt få hjälp med att tolka de stora mängder information som de sökande möter samt möjlighet till lotsning och hjälp kopplad till ansökan.

Åtgärder som föreslås är bland annat:

- Öppet kansli där kansliet är tillgängligt för frågor och hjälp.
- Ansökargrupp för de som är i ansökningsprocessen.
- Lotsfunktion
- Uppsökande verksamhet
- Enklare och mer ändamålsenlig information.

Projekt: "LLU 2.0" (Leader Gute 2019)

2019 genomfördes ett projekt för att undersöka kunskaper om och metoderna för lokal utveckling. Ett 20-tal intervjuer gjordes med lokala och regionala aktörer med erfarenheter från att driva olika slags projekt. Intervjuerna fokuserade på erfarenheter, behov och förslag på förändringar och förbättringar. Sammantaget efterfrågade de intervjuade utvecklingsaktörerna mer stöd och hjälp kring administration, kommunikation och marknadsföring och en enklare ingång till olika finansiärer.

Övergripande önskemål:

- Gemensamt "projektkontor" som samlar olika typer av stöd och finansiärer.
- Övergripande projektägare som håller i stor del av administrationen från ansökan till projektslut (efterfrågades av de små aktörerna).

- Stödfunktioner av olika slag där en pool eller nätverk för t ex stöd till projektens administration, kommunikation och marknadsföring nämns.

Rapport: Framtid för föreningen Leader Gute (Karin Farinder, 2020)

Den ideella föreningen Leader Gutes styrelse består av representanter från ideell, privat och offentlig sektor. Inför ny programperiod 2023-2027 diskuterades bl a frågan om vad som övergripande behövs för att fortsätta den gotländska utvecklingen.

Följande lyftes fram som betydelsefullt:

- Tydliggör en helhetsbild för den regionala och lokala utvecklingen av Gotland där Leader är en del
- Behov av höjd projektkompetens bland Gotlands nuvarande och framtida utvecklingsaktörer
- Brist på resurser med kompetens inom projektverksamhet – för att söka, driva och äga projekt
- Ökat, långsiktigt samarbete mellan och inom grupper för att i ännu högre utsträckning dra åt samma håll
- Behov av en funktion för att stötta organisationer med att navigera i EU-stödsdjungeln

Rapport: En framtida struktur för samverkan mellan Region Gotland och lokala utvecklingsaktörer (Thomas Norrby/Patrik Cras, SLU)

Vad gäller stöttning i utvecklingsarbetet utifrån civilsamhällets perspektiv uttrycks sammanfattningsvis följande behov:

- Stöd/närvaro/bekräftelse i utvecklingsplaneringen.
- Bättre samspel mellan Region Gotland och andra myndigheter.
- Stöd i ansökningsprocesser som man upplever blir allt mer komplicerade – var hittar man finansiering, hur formulerar man sig?
- Enklare ingångar och snabbare respons.
- Kontinuitet i dialogen över tid.

Förslag

Insatser för att stärka samverkan och kommunikation

De båda undersökningarna gjorda i projektet, och även tidigare gjorda studier, har några minsta gemensamma nämnare gällande vad som efterfrågas av föreningar och organisationer:

- Fysiska möten med finansiärerna
- Forum för erfarenhetsutbyte
- Mentor/lotsar/coacher
- Förenklad ansökningsprocess
- Stöd i ansökningsprocessen
- Beskrivning av hur andra gått tillväga/Idébank
- Samlad information om stöd på Gotland
- Kontinuitet i dialog/arbetsätt över tid
- Stöd för att lösa organisationernas utmaningar

Med utgångspunkt i resultaten från de båda undersök-

ningarna listas här de förslag på åtgärder som lagts fram av rapportsskrivarna. Åtgärderna syftar till att:

- stärka samverkan mellan aktörer inom lokal- och regional utveckling på Gotland
- öka kunskapen om EU-stöd bland organisationer på Gotland
- förbättra och samordna kommunikationen kring EU-stöd på Gotland

Forum för erfarenhetsutbyte

För att ge stöd åt de som upplever att det är svårt att söka medel och för att förbättra samverkan mellan organisationer kan workshops hållas inom ramen för ansökningsprocessen. Forum för erfarenhetsutbyte efterfrågas och att låta ansökningar vara grunden för det kan vara ett effektivt sätt

att få in fler bra ansökningar. Utgångspunkten kan vara deltagarnas projektidéer och de utmaningar de upplever.

Goda exempel från andra aktörer som genomfört projekt kan vara ett inslag.

Förenklad ansökningsprocess

Om för många uppfattar att det är krångligt att söka riskerar det att leda till att viktiga projekt uteblir och att medel inte utnyttjas. Även om det inte är möjligt att ändra på regelverket, så kan mindre insatser genomföras som kan få organisationerna att känna att det är enklare än i dag.

Workshops enligt ovan kan vara ett sätt att åstadkomma detta, en annan möjlighet är att bjuda in till en fokusgrupp eller en referensgrupp där de största hindren i processen identifieras. Resultaten kan användas för att ta fram konkreta exempel eller förklarande texter.

Även om insatserna inte resulterar i avgörande förenklingar kan förändringar som genomförs kommuniceras i syfte att få organisationerna att känna att det de upplever som problem åtgärdas. På detta sätt kan bilden av ansökningsprocessen förändras och trösklarna för att söka minskas.

Beskrivning av hur andra gått tillväga/Idébank

Beskrivningar av hur andra aktörer har gått tillväga, där utmaningar de har stött på redovisas, efterfrågas. Likaså exempel på vad man kan få stöd till. Detta skulle kunna sammanställas i en idébank.

Samlad information om stöd på Gotland

Organisationerna efterlyser samlad information om vilka EU-medel (och övriga medel) som går att söka på Gotland. I dag är informationen till stor del uppdelad. Och den är i liten utsträckning anpassad till olika målgrupper utan utgår främst från de olika fondernas struktur. Samlad information med exempel på vad som går att söka medel för och vilka organisationer som kan söka i kombination med lättillgänglig kontaktinformation skulle kunna öka kunskapen om EU-stöd bland organisationerna på Gotland. Viktigt är också att informationen inspirerar till att se möjligheter och att ta kontakt. Alltför detaljerad information om ansökningsförfarandet och villkoren för att få medel riskerar att göra att organisationer inte orkar gå vidare i processen.

Plattform för lokal och regional utveckling

Ett sätt att förbättra samverkan och öka kunskapen om EU-stöd är att skapa en digital samlingspunkt för utveckling på Gotland. Detta är något som genomförts i andra delar av landet och ambitionen kan se olika ut. Det viktiga är att se till att skapa en knutpunkt dit organisationerna på ön kan vända sig i frågor som rör utveckling. Om en gemensam webbplats om EU-stöd skapas kan den användas som grund. Exempel på insatser kan vara:

- Lyfta fram framgångsrika projekt oavsett finansiering
- Låta unga ta plats, till exempel genom att låta dem berätta om sina liv genom sociala medier
- Priser till aktörer som gör viktiga insatser för Gotland
- Skapa en plattform där projekt kan söka kapital via crowdfunding
- Rekrytera ambassadörer som kan berätta om hur de arbetat och som kan inspirera andra
- Publicera och sprida nyheter om utvecklingsinsatser som sker på Gotland

Stöd för organisationernas utmaningar

Flera utmaningar som organisationerna upplever är inte direkt kopplade till olika slags stöd. Det tydligaste exemplet är att skapa engagemang i den egna organisationen. På sikt riskerar detta att leda till att viktiga utvecklingsprojekt uteblir på grund av att organisationerna inte har kapacitet att söka och genomföra projekt. Ett sätt att motverka detta är att erbjuda utbildningar till föreningar, exempelvis inom området föreningsutveckling eller projektledning. Utbildningar och andra typer av insatser är samtidigt tillfällen att sprida kunskap om EU-stöd.

"SKAPA ENGAGEMANG

i den egna organisationen
är en av framtidens största
utmaningar."

En grupp av organisationer är i behov av ett mer omfattande stöd för att söka medel än vad som finns i dag. Resultaten pekar på att de inte kommer att söka medel om de inte får ett mer praktiskt inriktat stöd kopplat till olika delar i processen. Förutom att stimulera samarbete mellan föreningar kan riktade satsningar övervägas, där resurssvaga föreningar ges ett extra stöd för att kunna genomföra utvecklingsprojekt. Detta kan tillämpas inom områden där det är svårt att få in ansökningar.

Gotlandsturné

Ett sätt att samla in information om vad föreningarna tycker om EU-stöd och vilka behov de har är genom undersökningar. En annan metod, som också kan genomföras systematiskt, är att besöka organisationer och projekt som genomförs. Detta är tillfällen att sprida information om EU-stöd, men också att samla in kunskap samt stärka relationerna till olika typer av organisationer. I samband med besöken kan också medier bearbetas, så att information kan spridas även via den kanalen. Andra insatser kan vara att lyfta fram projekt med intervjuer och bilder på en

webbplats. Utgångspunkten bör dock vara att lyssna på organisationerna, och besök kan med fördel göras inför att nya inriktningsdokument ska tas fram.

Utbyte med andra organisationer

Även om kontakter och utbyte redan finns kan det finnas anledning att söka samarbete eller inspiration kring konkreta insatser för att förbättra samverkan med de lokala organisationerna. När det gäller leaderområden har bl a Leader Höga Kusten och Leader Halland genomfört insatser på temat att skapa en bredare lokal plattform för utvecklingsfrågor.

"Att få praktisk hjälp med att ansöka.

Ofta vet verksamheten vad som

behöver göras men att fylla i

alla blanketter och klurigheter

kräver kvalificerade personer."

Slutsats

Så här går vi vidare

Projekt "Gotlandsmodellen" för lokal och regional utveckling" syftar till att stärka förbindelserna mellan offentliga, lokala och regionala utvecklingsaktörer och enskilda där en del är att se på hur de offentliga aktörerna kan jobba mer samspelt utåt. Utgångspunkten är att stödfördelningen ska bli effektivare, tydligare och enklare samt att öka kunskapen om EU-stöd på Gotland. I projektet har de utmaningar som finns i kommunikationen mellan projektfinansiärer och utvecklingsaktörer identifierats.

I den ursprungliga projektplanen ingick ett stort antal fysiska möten och även studieresor. På grund av pandemin har detta fått ersättas med en webbaserad enkät och mindre träffar i sex socknar. I undersökningarna som genomförts framkommer vissa minsta gemensamma nämnare gällande vad som efterfrågas av föreningar och organisationer och detta bekräftas även av tidigare genomförda studier. Det finns alltså en god bild av hur föreningar och organisationer på ön upplever information, ansökningsprocesser, kontakter med offentliga och andra utvecklingsaktörer och vilka förbättringsåtgärder de efterfrågar. Hur genomför vi då dialogen med omvärlden och ökar kunskapen om EU-stöd? Kan projektdeltagarna få till informationsgemensamma kanaler och/eller arbetsätt och på så sätt en gemensam grund?

Här sammanfattas förslag som redovisats i enkätundersökning och intervjuer samt diskuterats av styrgruppen för projekt Gotlandsmodellen:

Arbetsätt

Kan en enkel och beständig samverkansmodell etableras? Informella kontakter mellan alla deltagande aktörer i projekt Gotlandsmodellen förekommer vid behov. Med start under EU:s programperiod 2016-2020 har också en mer formell grupp, "Samverkansforum för offentlig finansiering", bestående av representanter från Leader Gute, Region Gotland och Länsstyrelsen Gotland haft regelbundna möten. I gruppen har både operativa och strategiska ärenden diskuterats. Frågan om framtida arbetsätt

kommer att tas upp och hanteras i Samverkansforum för offentlig finansiering.

Fysiska möten med finansiärerna

Företrädare från Region Gotland, Länsstyrelsen Gotland och Leader Gute deltar i möten som arrangeras lokalt på förfrågan. Förfrågningarna sker i regel när ett eller flera projekt är aktuella och det finns konkreta frågor hos mötesarrangör/mötesdeltagare kring genomförande och finansiering m m. Styrgruppen konstaterar vikten av återkommande möten, i gruppform, för att undvika att projektidéer blir överspelade och för att skapa kontinuitet i dialogen med föreningar/organisationer. Frågan tas upp i Samverkansforum för offentlig finansiering.

Forum för erfarenhetsutbyte

Workshops inom ramen för ansökningsprocessen är ett förslag som framkommit i enkätundersökningen. "Skrivarstugor", som genomförts av Universitets- och högskolerådet i samband med Erasmusprogrammet, har nämnts som exempel på hur det kan genomföras. För att delta krävs vissa förutsättningar som ex att man har identifierat ett behov, att man formulerat en projektidé och hittat möjliga samarbetspartners.

Det är en utmaning att hitta projekt som vill dela sina erfarenheter till omvärlden. När det gäller stöd som fördelas av Leader Gute kan en möjlighet vara att ställa som krav på projektägaren att dela med sig av erfarenheter till de som söker kontakt och har frågor. Region Gotland arbetar med ERFA-utbyte, som blir alltmer organiserat.

Förenklad ansökningsprocess

Regelverk går inte att ändra men det kan finnas justeringar i t ex information/kommunikation som kan göra att processen upplevs enklare. Ett förslag i enkätundersökningen är att bjuda in till fokusgrupp eller referensgrupp där de största hindren i ansökningsprocessen identifieras. Resultatet kan användas till att förbättra kommunikatio-

nen i form av konkreta exempel eller förklarande texter. Grundproblemen när det gäller ansökningsprocessen är att ansöka och att hitta finansiering. Sökande efterlyser också att få besked om var i processen deras ansökan befinner sig. Region Gotland och Länsstyrelsen har rutiner för statusuppdateringar gällande vissa stöd men inte Leader Gute.

Stöd i ansökningsprocessen

Leader Gute planerar inrätta mindre stöd (s k miniprojekt) till förstudier respektive projektledarutbildning. Här har de organisationer som idag har svårt att klara ansökan och projektgenomförande en möjlighet att få konkret hjälp och att skaffa kompetensutveckling till sin organisation. Som nämnts gällande forum för erfarenhetsutbyte kan befintliga projektledare vara ett stöd för sökande.

Samlad information om stöd på Gotland

Samlad information om vilka medel som går att söka efterfrågas av organisationerna. Det kan vara svårt att åstadkomma "en väg in" (gemensam digital plattform för finansiärerna) p g a olika förutsättningar och resurskrav men det kan finnas andra möjligheter att underlätta för sökande. Ett sätt kan vara bättre, gemensam kunskap om varandras organisationer och stöd så att sökande inte hänvisas fel eller hamnar mellan stolar. Det kan säkerställas

genom regelbundna kontakter mellan finansiärerna.

I projektet har nämnts "Programguiden" som skapats av Universitets- och högskolerådet och där besökaren lotsas rätt genom att besvara frågor.

I projektet har det också diskuterats att göra en sammanställning ("snabbguide") av vad som gäller för EU-stöd från finansiärerna under 2022.

Frågan tas upp i Samverkansforum som diskuterar hur detta kan tas vidare. Här poängteras vikten av att kommunicera utåt vilka finansieringsmöjligheter som finns under kommande år, 2022, innan den nya programperioden startar.

Övrigt

Även tidplan för det fortsatta arbetet tas upp i Samverkansforum.

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling, Europa
investerar i landsbygdsområden

Lokal och regional utveckling på Gotland

Utvecklingsaktörers syn på EU-stöd

agenda*pr*

Innehåll

Inledning	3
Sammanfattning.....	3
Förslag på insatser	4
Resultatredovisning.....	4
Om de som ingår i undersökningen.....	4
Kontakten med EU- stöd	5
Många projekt genomförs utan EU-stöd	6
Engagemang viktigt för att nå resultat	7
Begränsad kunskap om stöd i många organisationer	7
Få tycker att EU-stöd inte passar deras behov	8
Organisationerna efterfrågar utbildning och samverkan för att kunna påverka	8
Fysiska möten efterfrågas	9
Kunskap om EU-stöd finns i organisationerna	9
Att söka och redovisa stöd uppfattas som svårast	10
Störst behov av att förbättra förutsättningarna att hitta och söka stöd	10
Att stöd inte passar behoven vanligaste skälet till att inte söka	10
Sex av tio vet vart de ska vända sig för att söka EU-stöd	11
Insatser för att utveckla verksamhetsområdet.....	12
Slutsatser.....	12
Förslag på insatser för att stärka samverkan.....	13
Metod	15

Inledning

Denna rapport ger en bild av hur aktörer som arbetar med lokal och regional utveckling på Gotland ser på det EU-stöd som finns tillgängligt på ön. Rapporten bygger på en enkät och intervjuer med lokala föreningar och organisationer som på olika sätt arbetar med att bidra till utveckling på Gotlands landsbygd.

Resultaten ska ligga till grund för en målbild när det handlar om samverkan och kontakt mellan organisationer verksamma inom lokal- och regional utveckling och finansiärer. Undersökningarna och rapporten är en del i projektet "Gotlandsmodellen för lokal och regional utveckling".

Rapporten är framtagen på uppdrag av Leader Gute. Avsändare för de båda undersökningarna är också offentliga och enskilda aktörer som på olika sätt arbetar med och är engagerade i utvecklingen av Gotland: Region Gotland, Länsstyrelsen Gotland, GUBIS (Gotländska Utvecklingsbolag i samverkan), Hela Sverige ska leva och Leader Gute.

Sammanfattning

Fysiska möten efterfrågas

Föreningarna har främst kommit i kontakt med EU-stöd genom engagemang i förening och i utvecklingsprojekt. I andra hand lyfts media fram. De flesta vill ha information om EU-stöd genom fysiska möten.

Potential att öka kunskapen om EU- stöd

Uppemot var tredje förening uppger att de har liten eller ingen kunskap alls om EU-stödet på Gotland. Däremot vet sex av tio vart de ska vända sig om de vill söka projektmedel.

Att stödet inte passar behoven är det främsta skälet till att inte söka

Många föreningar genomför olika former av utvecklingsprojekt som inte finansieras genom EU-stöd. Samtidigt upplever en av fem att det stöd som finns i liten eller ingen utsträckning alls passar deras förening eller organisation. Detta är det främsta skälet till att inte söka medel.

Förenklad administration efterfrågas

Det som pekas ut som de viktigaste förbättringsområdena är att hitta och söka medel. I undersökningen framkommer få konkreta förslag på hur förenklningar kan genomföras. Tydligare information och enklare regelverk lyfts fram.

Många föreningarna har behov som inte rör EU-stöd

Många föreningar har behov av stöd kopplat till ansökningsprocessen, men också när det exempelvis handlar om att skapa engagemang eller utveckla organisationen.

Svårt att kategorisera olika föreningar

Bortsett från att föreningar med en högre årlig omsättning i något större utsträckning har kommit i kontakt med EU-stöd är det svårt att identifiera några tydliga skillnader mellan olika typer av föreningars erfarenhet av och inställning till att söka medel. Flera föreningar bedriver också verksamhet inom flera olika områden.

Förslag på insatser

I rapporten ges ett antal förslag på insatser för att stärka samverkan mellan finansiärer och mottagare av EU-stöd med målet att bidra till projekt som kan utveckla Gotland. Bland annat föreslås:

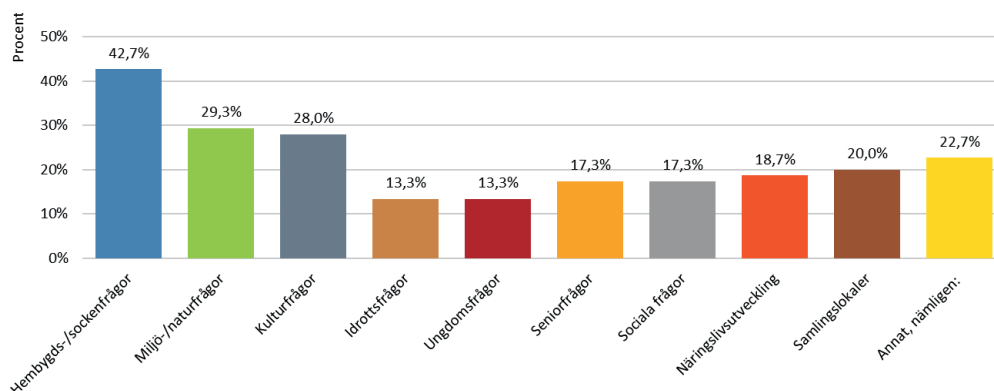
- workshops kopplade till ansökningsprocessen
- målgruppsanpassad kommunikation om stöd och utveckling av information kring villkor för stöd
- utvecklandet av en gemensam plattform för regional och lokal utveckling
- stöd i ansökningsprocessen riktat till resurssvaga aktörer

Resultatredovisning

Om de som ingår i undersökningen

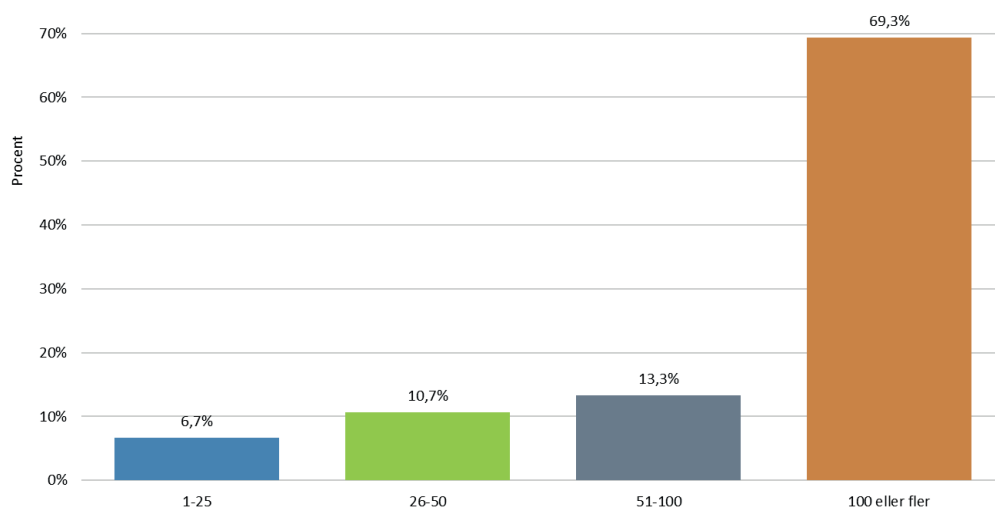
De organisationer som ingår i undersökningen är verksamma inom en rad olika frågor. Det är också vanligt att en organisation bedriver verksamhet inom flera olika områden. Flest svarande finns inom kategorin Hembygds/sockenfrågor. Miljö/naturfrågor samt Kulturfrågor är också väl representerade i undersökningen. Bland de som angett annan typ av organisation syns främst fiberföreningar men också kyrklig verksamhet.

Vilka frågor är er förening/organisation i första hand engagerade i? Antal svar: 75

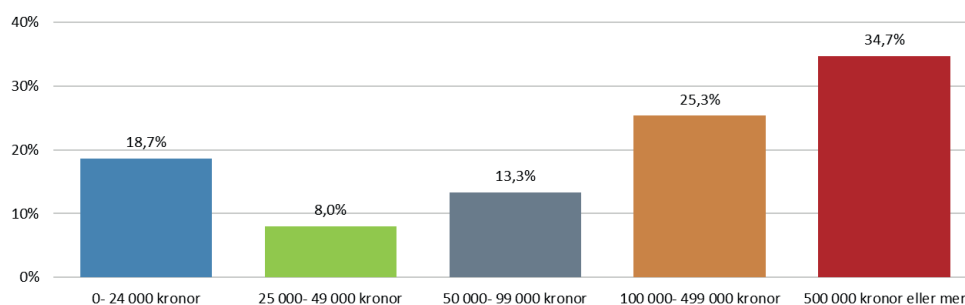
När det gäller medlemsantal så kommer en majoritet av svaren från organisationer med över 100 medlemmar. Undersökningen ger dock ingen vägledning om hur aktiva medlemmarna är.

Hur många medlemmar har er förening/organisation? Antal svar:75

Ifråga om årlig omställning är spridningen jämnare, även om drygt var tredje organisation som ingår i undersökningen omsätter 500 000 eller mer.

Vilken ungefärlig omsättning har er förening/organisation under ett år? Antal svarande: 75

Genomgående är det små skillnader mellan hur aktörer från olika verksamhetsområden, med olika omsättning eller olika medlemsantal har svarat. Resultaten pekar dock på att organisationer med låg omsättning och aktörer som arbetar inom ett mer avgränsat område, exempelvis idrott, har lägre kunskap om EU-stöd. I övrigt är den stora vattendelaren huruvida organisationer har egen erfarenhet av EU-stöd. Organisationer som har detta har genomgående bättre inblick. I resultatredovisningen av de frågor som gått till alla respondenter har någon skillnad inte gjorts mellan dessa kategorier.

Kontakten med EU- stöd

Organisationerna i undersökningen har kommit i kontakt med EU-stöd på flera olika sätt. Många olika kanaler har alltså betydelse när det handlar om att informera om stöd.

Det vanligaste är genom att föreningen har deltagit i eller deltar i ett EU-finansierat projekt. Nära fyra av tio av de svarande uppger detta. Näst vanligast är genom engagemang i förening som arbetar med frågor som rör utveckling av Gotland. I och med att flera svar kunde lämnas på frågan så sammanfaller dessa kategorier i stor utsträckning.

Nära tre av tio uppger att de inte har kommit i kontakt med det EU-stöd som finns. Här syns ingen skillnad mellan organisationer med få respektive många medlemmar. Däremot har omsättningen en viss påverkan. I de organisationer som har lägst omsättning är kontakt med det stöd som finns mindre vanligt. Samtidigt finns i denna grupp, som har en omsättning mellan 0 och 24 000 kronor, organisationer som har deltagit i EU-finansierade utvecklingsprojekt. Sammantaget finns stora skillnader inom de olika grupperna (medlemsantal, omsättning, verksamhetsområde). De frågor som organisationerna är aktiva inom tycks inte påverka om och på vilket sätt de har kommit i kontakt med EU-stöd.

På vilket sätt har ni kommit i kontakt med det EU-stöd för lokal och regional utveckling som finns att söka på Gotland? Antal svarande: 75

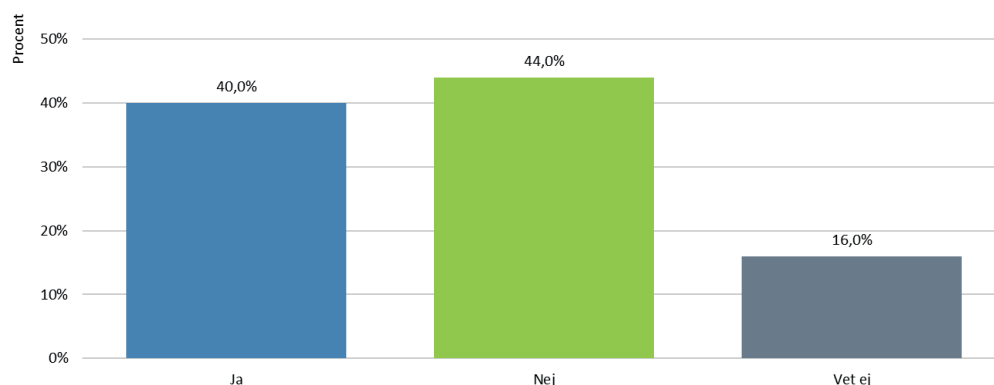
Genom engagemang i en förening/organisation som arbetar med frågor som rör utveckling av Gotland	32,0%
Genom att föreningen/organisationen har deltagit i eller deltar i ett EU-finansierat utvecklingsprojekt	36,0%
Genom att föreningen/organisationen sökt, men inte fått EU-stöd	2,7%
Genom att ha tagit del av verksamhet som fått EU-stöd	20,0%
Genom information om EU-stöd på hemsida	17,3%
Genom nyhetsbrev	20,0%
Genom att ha deltagit i möte där EU-stöd diskuterats	24,0%
Genom media	20,0%
Genom sociala medier	10,7%
Genom mitt arbete	8,0%
Har inte kommit i kontakt med det EU-stöd som finns	28,0%
På annat sätt, nämligen:	1,3%

Många projekt genomförs utan EU-stöd

Fyra av tio uppger att de genomfört utvecklingsprojekt som inte finansierats av EU-stöd. I första hand handlar det om underhåll och renoveringar av fastigheter. Finansieringen ser olika ut. I flera fall har eget kapital använts, i andra fall har medel beviljats av Länsstyrelsen eller riksförbund.

Även om vissa av stöden indirekt kan komma från EU är det alltså relativt vanligt att utvecklingsprojekt finansieras på andra sätt än genom EU-stöd. De öppna svaren ger inte svar på huruvida det är frågan om projekt som skulle kunna få EU-medel, och det är också osäkert om alla projekt kan definieras som utvecklingsprojekt. Klart är i alla fall att det sker insatser på flera håll, som hänger samman med utveckling av Gotland, som genomförs utan EU-stöd.

Har er förening/organisation genomfört något utvecklingsprojekt som INTE finansierats av EU-stöd? Antal svarande: 75

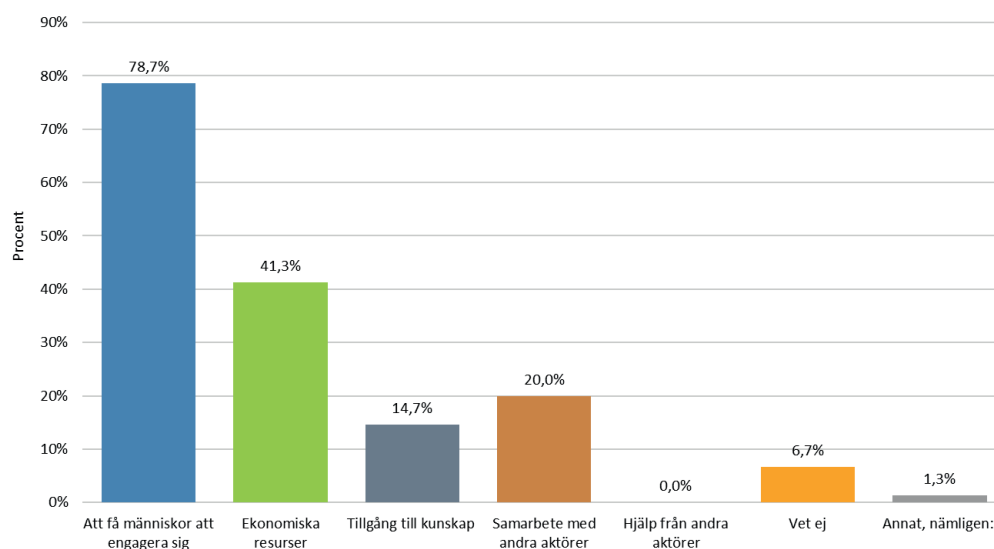

Engagemang viktigt för att nå resultat

På frågan om vilka faktorer som är viktigast för att nå resultat så lyfts att få människor att engagera sig fram som viktigast. Det gäller oavsett föreningens storlek i termer av medlemsantal eller resurser. Engagemanget kan ses som en viktig faktor som begränsar föreningars möjligheter att söka stöd och genomföra utvecklingsprojekt.

I andra nämns ekonomiska resurser fram. I flera föreningar anses också tillgång till kunskap och samarbete med aktörer som viktigt.

Vilka faktorer upplever ni har störst betydelse för att nå resultat i den förening/organisation ni är engagerade i? Antal svarande: 75

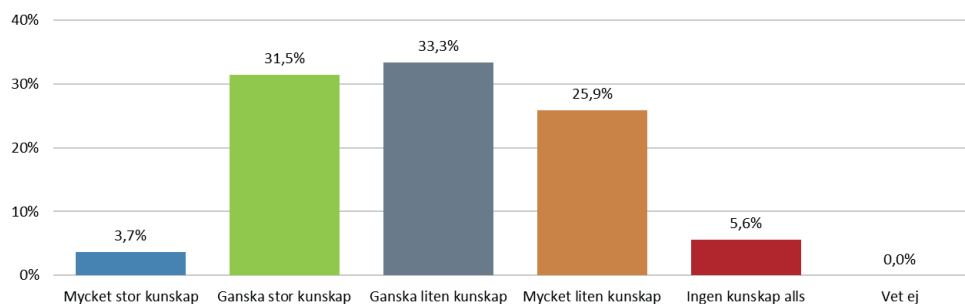
Begränsad kunskap om stöd i många organisationer

Uppemot en av tre uppger att de har mycket liten eller ingen kunskap alls om det EU- stöd som finns att söka på Gotland. Totalt sett upplever två av tre att de har liten eller ingen kunskap. Drygt en av

tre uppger att de har ganska stor eller mycket stor kunskap. I denna grupp finns i första hand de organisationer som har deltagit i eller deltar i ett EU-finansierat projekt.

Resultaten pekar på att kunskapen är något lägre i föreningar med liten omsättning. I övrigt går det inte att urskilja några skillnader. Två av tre föreningar med 26-50 medlemmar uppger att de har ganska stor kunskap, vilket pekar på att mindre föreningars kunskap är relativt god. Sammantaget innebär resultaten att kunskapen är relativt begränsad i alla typer av föreningar, och att typ av verksamhet, medlemsantal eller omsättning inte behöver vara avgörande för kunskapsnivån.

Vilken kunskap har ni om EU-stöd som finns att söka för utveckling på Gotland? Antal svarande: 75

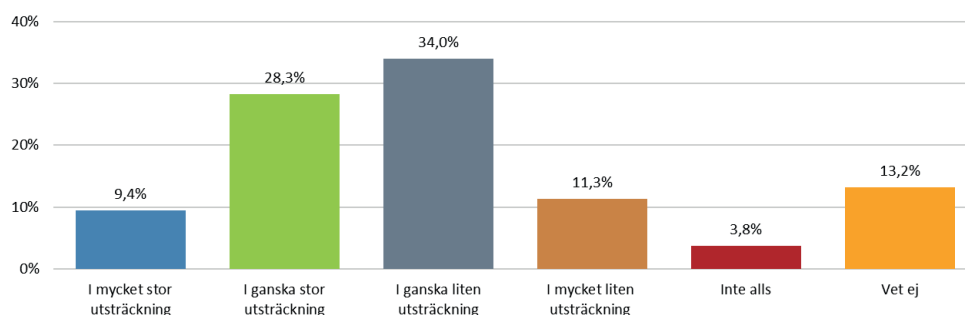

Få tycker att EU-stöd inte passar deras behov

Även om totalt uppemot hälften upplever att det stöd som finns på Gotland passar dem i liten utsträckning eller inte alls, så är det få som tycker att det inte passar alls. Nära fyra av tio anger samtidigt att stödet passar i ganska eller mycket stor utsträckning.

I och med att stödet inte är utformat för att tillgodose alla de olika behov som en förening kan ha när det kommer till utvecklingsinsatser så kan detta ses som ett positivt resultat. Det går inte att identifiera några gemensamma nämnare bland dem som svarat att stödet inte passar. Däremot är det många i de minsta föreningarna som svarar att de inte vet.

Upplever ni att det stöd som finns för regional och lokal utveckling på Gotland passar er förening/organisation? Antal svarande: 75

Organisationerna efterfrågar utbildning och samverkan för att kunna påverka

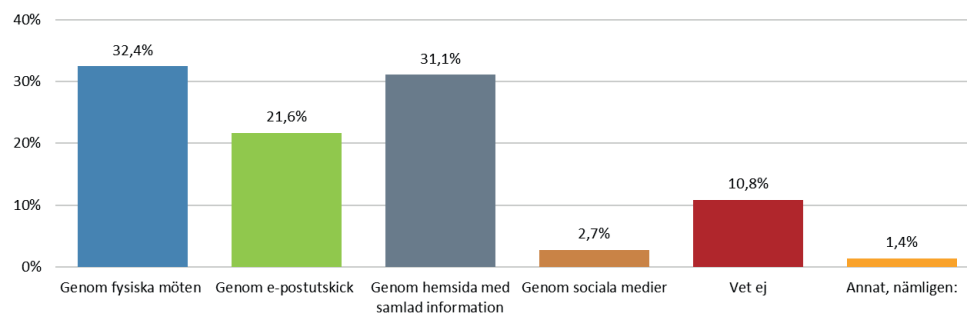
Respondenterna fick en öppen fråga om vilka åtgärder som skulle ge dem bättre möjligheter att påverka stödet för lokal- och regional utveckling. Även om svaren pekar i olika riktningar är

utbildning och samverkan med andra aktörer något organisationerna vill se. I vilka former detta skulle kunna ske beskrivs dock inte närmare. Vidare vill organisationerna ha en överblick över vilka olika former av stöd som finns att söka. Svaren pekar på att det finns ett behov av att sprida utvecklingsstrategin mer, där prioriteringar och vad som går att söka framgår.

Fysiska möten efterfrågas

På frågan om på vilket sätt föreningarna i första hand vill ha information om EU-stöd är det framförallt fysiska möten (digitala under pandemin) och samlad information på hemsida som lyfts fram. I tredje hand vill föreningarna ha information via e-post.

På vilket sätt skulle ni i första hand vilja få information om de EU-stöd för lokal och regional utveckling som finns på Gotland? Antal svarande: 75

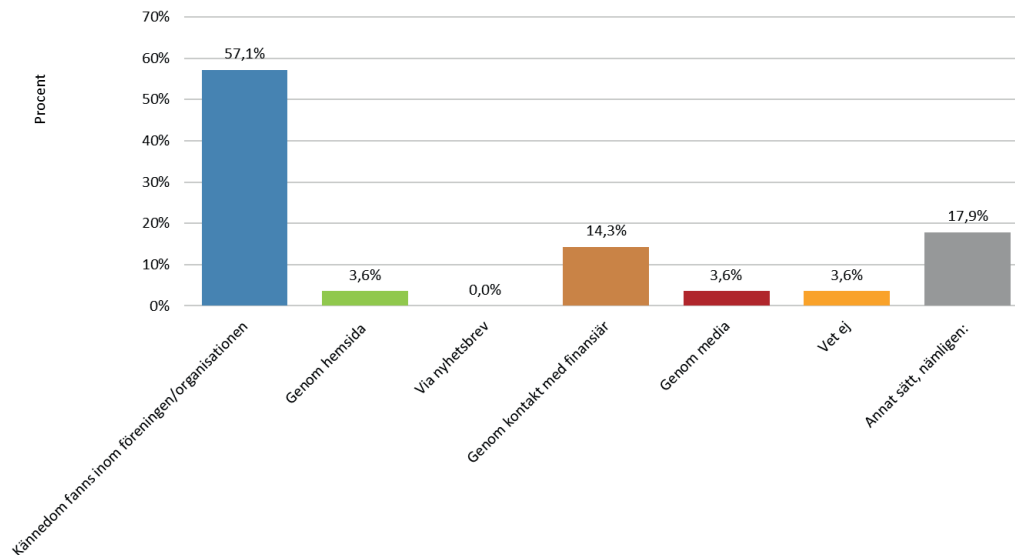

Kunskap om EU-stöd finns i organisationerna

Över hälften av de som deltagit eller deltar i ett EU-finansierat projekt uppger att kännedom om att det gick att söka EU-medel fanns i den egna organisationen. Ungefär var sjunde uppger att de fick information genom kontakt med finansiär. När det gäller kategorin annat sätt, så anges att information fåtts genom samarbete med annan aktör och genom Region Gotland.

Frågan ger inte svar på hur informationen nått föreningen från början. En slutsats som går att dra är dock att föreningarna är viktiga bärare av kunskap om EU-stöd.

Hur fick er förening/organisation i första hand information om att det gick att söka EU-finansiering till det projekt ni deltar eller deltagit i? Antal svarande: 28

Att söka och redovisa stöd uppfattas som svårast

När det gäller vilka delar kopplat till ett projekt som är lättast respektive svårast så framgår att det är tre saker som är särskilt svåra. Det är att *söka medel*, att *genomföra projekt* och att *redovisa projektet*. Däremot uppfattas det som lättare att utveckla en projektidé och att finna finansiering.

Att genomföra själva projektet får i huvudsak anses ligga utanför finansiärernas ansvar, men i övrigt pekar alltså resultaten på att processerna kopplade till *ansökning* och *redovisning* är de två områden som är viktigast att utveckla.

Störst behov av att förbättra förutsättningarna att hitta och söka stöd

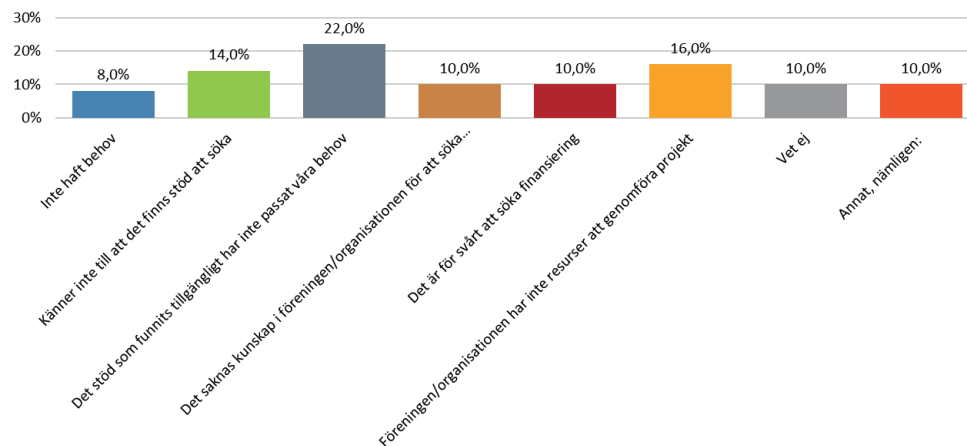
På frågan om vilka delar av processen kopplade till EU-finansierade utvecklingsprojekt som föreningarna tycker är viktigast att förbättra så hamnar stöd i att hitta och söka finansiering högst. Även om flera uppgivit på andra ställen i enkäten att det är svårt att redovisa så uppfattas det inte som så viktigt i relation till andra delar.

Att stöd inte passar behoven vanligaste skälet till att inte söka

De som uppgett att de inte sökt eller fått EU-stöd har fått frågan om varför. De flesta svarar att det inte funnits stöd som passat deras behov. I andra hand anges att föreningen saknar resurser att genomföra projekt. I tredje hand uppges att man inte känner till att det finns stöd att söka.

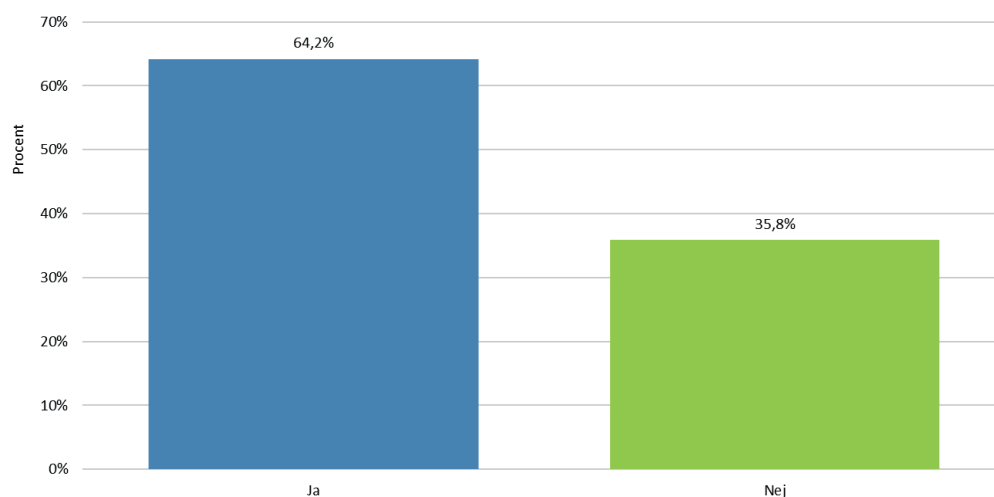
En liten andel att de inte har haft behov. Resultatet pekar på att det finns flera viktiga anledningar till att föreningar inte söker medel.

Varför har er förening/organisation inte sökt EU-finansiering för utvecklingsprojekt? Antal svarande: 50

Sex av tio vet vart de ska vända sig för att söka EU-stöd

Drygt sex av tio uppger att de vet vart de skulle vända sig om de skulle vilja söka EU-stöd. Det innebär samtidigt att uppemot fyra av tio inte vet. I några av kommentarerna anges att det är lite oklart, och att det finns olika ingångar för att hitta information om stöd.

På frågan om hur informationen kan förbättras så efterlyses bland annat exempel på vad som går att söka medel för. Samlad information, från olika finansiärer, om allt stöd som går att söka efterfrågas också. Någon vill även se digitala eller fysiska möten samt workshops, där det finns möjlighet att ställa frågor.

Organisationerna vill se förenklingar och ha hjälp att söka

På frågan om vilka åtgärder föreningarna tycker behövs för att underlätta för föreningar/organisationer att söka EU-stöd och genomföra utvecklingsprojekt lyfts önskemålet om hjälp med att söka. Respondenterna efterlyser även förenklingar av processen och tydligare instruktioner.

Vidare önskas beskrivningar av hur andra aktörer har gått tillväga, där utmaningar de har stött på redovisas. Ytterligare någon vill se lån för att täcka utgifter innan de beviljade medlen betalats ut.

Insatser för att utveckla verksamhetsområdet

På frågan om vilka insatser som är viktigast för att utveckla det egna verksamhetsområdet framkommer att nå ut, inte minst digitalt, på ön är ett behov. Driftsbidrag för att säkerställa långsiktighet samt organisationsutveckling och ett större engagemang är andra insatser som nämns.

Slutsatser

Inledningsvis kan konstateras att de utmaningar som framkommer i undersökningen återfinns även inom andra Leaderområden. Detta framgår bland annat i utvärderingar från Jordbruksverket, där administrationen kring projekt lyfts fram som ett förbättringsområde. Vidare kan konstateras att de medel som Leader Gute och andra finansiärer på ön har till sitt förfogande i stor utsträckning utnyttjas.

Fysiska möten efterfrågas

När det handlar om hur organisationerna kommit i kontakt med EU-stöd så är engagemang i förening och i utvecklingsprojekt de främsta sätten. I andra hand lyfts media fram, men övriga kanaler är ungefär lika viktiga. På frågan om på vilket sätt organisationerna vill ha information så tycker flesta att fysiska möten är viktigast. Därefter kommer samlad information på hemsida och e-post. Vad gäller innehållet i informationen så efterlyser organisationerna i första hand en samlad information om EU-stöd.

Potential att öka kunskapen om EU- stöd

Uppemot var tredje organisation uppger att de har liten eller ingen kunskap alls om EU-stödet på Gotland. Däremot vet sex av tio vart de ska vända sig om de vill söka projektmedel. Kunskapen finns i första hand i de föreningar som har egen erfarenhet av utvecklingsprojekt. Resultaten pekar på att det finns en potential att öka kunskapen. Samtidigt nyttjas EU-medlen i stor utsträckning. Ökad kunskap i föreningarna förbättrar möjligheterna att få in fler bra projektansökningar som kan bidra till utveckling på Gotland.

Att stödet inte passar behoven är det främsta skälet till att inte söka

Resultaten visar att föreningar genomför olika former av utvecklingsprojekt som inte finansieras genom EU-stöd. Samtidigt upplever en av fem att det stöd som finns i liten eller ingen utsträckning alls passar deras förening eller organisation. Detta är också det främsta skälet till att föreningar inte söker medel.

Även om alla projekt inte är aktuella för EU-stöd kan det finnas anledning för finansiärerna att öka sin kunskap om planerade projekt och utvecklingsinsatser som genomförs utan EU-stöd. Det kan både lägga grund till fler ansökningar och bidra till samarbete mellan olika föreningar.

Förenklad administration efterfrågas

Precis som i tidigare undersökningar efterfrågas en enklare process för att ansöka om projektmedel. Det som pekas ut som de viktigaste förbättringsområdena är att hitta och söka medel. I undersökningen framkommer inga konkreta förslag på hur förenklingar kan genomföras, samtidigt ger det en vägledning om var förbättringsinsatser i första hand bör göras. Det behöver inte bara handla om att se över instruktioner och formulär, det kan också handla om att illustrera genom exempel.

Många organisationer har behov som inte rör EU-stöd

Av undersökningen framgår att många organisationer har behov av stöd kopplat till ansökningsprocessen, men också när det exempelvis handlar om att skapa engagemang eller utveckla sin organisation. I praktiken kan detta innebära att om vissa föreningar ska kunna söka stöd och genomföra projekt, så behöver de olika former av stöd utifrån. Inte minst gäller detta mindre föreningar med begränsade resurser.

Svårt att kategorisera olika föreningar

Bortsett från att föreningar med en högre årlig omsättning i något högre utsträckning har kommit i kontakt med och har kunskap om EU-stöd är det svårt att identifiera några tydliga skillnader mellan olika typer av föreningars erfarenhet av och inställning till att söka medel. Flera föreningar bedriver också verksamhet inom flera olika områden. Detta innebär att det med utgångspunkt i resultaten är svårt att genomföra riktade insatser till vissa typer av föreningar.

Förslag på insatser för att stärka samverkan

Med utgångspunkt i resultaten listas nedan ett antal förslag på åtgärder som syftar till att:

- stärka samverkan mellan aktörer inom lokal- och regional utveckling på Gotland
- öka kunskapen om EU-stöd bland organisationer på Gotland
- förbättra och samordna kommunikationen kring EU-stöd på Gotland

Utifrån resultaten i undersökningen kan mål inom områdena ovan formuleras. De åtgärder som föreslås nedan kan användas som verktyg för att nå målen.

Workshops vid ansökningar

För att ge stöd åt de som upplever att det är svårt att söka medel och för att förbättra samverkan mellan organisationer kan workshops hållas inom ramen för ansökningsprocessen. Forum för erfarenhetsutbyte efterfrågas och att låta ansökningar vara grunden för det kan vara ett effektivt sätt att få in fler bra ansökningar. Utgångspunkten kan vara deltagarnas projektidéer och de utmaningar de upplever. Goda exempel från andra aktörer som genomfört projekt kan vara ett inslag.

En enklare ansökningsprocess

Undersökningen visar att många efterlyser förenklingar av ansökningsprocessen. Om för många uppfattar att det är krångligt att söka riskerar det att leda till att viktiga projekt uteblir och att medel inte utnyttjas. Även om det inte är möjligt att ändra på regelverket, så kan mindre insatser genomföras som kan få organisationerna att känna att det är enklare än i dag.

Workshops enligt ovan kan vara ett sätt att åstadkomma detta, en annan möjlighet är att bjuda in till en fokusgrupp eller en referensgrupp där de största hindren i processen identifieras. Resultaten kan användas för att ta fram konkreta exempel eller förklarande texter.

Även om insatserna inte resulterar i avgörande förenklingar kan förändringar som genomförs kommuniceras i syfte att få organisationerna att känna att det de upplever som problem åtgärdas. På detta sätt kan bilden av ansökningsprocessen förändras och trösklarna för att söka minskas.

Samlad och målgruppsanpassad information om stöd på Gotland

Organisationerna efterlyser samlad information om vilka EU-medel (och övriga medel) som går att söka på Gotland. I dag är informationen till stor del uppdelad. Och den är i liten utsträckning anpassad till olika målgrupper utan utgår främst från de olika fondernas struktur. Samlad information

med exempel på vad som går att söka medel för och vilka organisationer som kan söka i kombination med lättillgänglig kontaktinformation skulle kunna öka kunskapen om EU-stöd bland organisationerna på Gotland. Viktigt är också att informationen inspirerar till att se möjligheter och att ta kontakt. Alltför detaljerad information om ansökningsförfarandet och villkoren för att få medel riskerar att göra att organisationer inte orkar gå vidare i processen.

Utveckla en plattform för lokal och regional utveckling

Ett sätt att förbättra samverkan och öka kunskapen om EU-stöd är att skapa en digital samlingspunkt för utveckling på Gotland. Detta är något som genomförts i andra delar av landet och ambitionen kan se olika ut. Det viktiga är att se till att skapa en knutpunkt dit organisationerna på ön kan vända sig i frågor som rör utveckling. Om en gemensam webbplats om EU-stöd skapas kan den användas som grund. Exempel på insatser kan vara:

- Lyfta fram framgångsrika projekt oavsett finansiering
- Låta unga ta plats, till exempel genom att låta dem berätta om sina liv genom sociala medier
- Priser till aktörer som gör viktiga insatser för Gotland
- Skapa en plattform där projekt kan söka kapital via crowdfunding
- Rekrytera ambassadörer som kan berätta om hur de arbetat och som kan inspirera andra
- Publicera och sprida nyheter om utvecklingsinsatser som sker på Gotland

Stöd för att lösa utmaningar som organisationerna har

Flera utmaningar som organisationerna upplever är inte direkt kopplade till EU-stöd. Det tydligaste exemplet är att skapa engagemang i den egna organisationen. På sikt riskerar detta att leda till att viktiga utvecklingsprojekt uteblir på grund av att organisationerna inte har kapacitet att söka och genomföra projekt. Ett sätt att motverka detta är att erbjuda utbildningar till föreningar, exempelvis inom området föreningsutveckling eller projektledning. Utbildningar och andra typer av insatser är samtidigt tillfällen att sprida kunskap om EU-stöd.

En grupp av organisationer är i behov av ett mer omfattande stöd för att söka medel än vad som finns i dag. Resultaten pekar på att de inte kommer att söka medel om de inte får ett mer praktiskt inriktat stöd kopplat till olika delar i processen. Förutom att stimulera samarbete mellan föreningar kan riktade satsningar övervägas, där resurssvaga föreningar ges ett extra stöd för att kunna genomföra utvecklingsprojekt. Detta kan tillämpas inom områden där det är svårt att få in ansökningar.

Gotlandsturné

Ett sätt att samla in information om vad föreningarna tycker om EU-stöd och vilka behov de har är genom undersökningar. En annan metod, som också kan genomföras systematiskt, är att besöka organisationer och projekt som genomförs. Detta är tillfällen att sprida information om EU-stöd, men också att samla in kunskap samt stärka relationerna till olika typer av organisationer. I samband med besöken kan också medier bearbetas, så att information kan spridas även via den kanalen. Andra insatser kan vara att lyfta fram projekt med intervjuer och bilder på en webbplats. Utgångspunkten bör dock vara att lyssna på organisationerna, och besök kan med fördel göras inför att nya inriktningsdokument ska tas fram.

Utbyte med andra Leaderorganisationer

Även om kontakter och utbyte redan finns kan det finnas anledning att söka samarbete eller inspiration kring konkreta insatser för att förbättra samverkan med de lokala organisationerna. Bland annat har Leader Höga Kusten och Leader Halland genomfört insatser på temat att skapa en bredare lokal plattform för utvecklingsfrågor.

Metod

Den kvantitativa delen av undersökningen genomfördes i form av en webbenkät som skickades ut till 162 föreningar/organisationer som arbetar med utvecklingsfrågor. 75 av dessa svarade, vilket ger en svarsfrekvens på 46 procent. Frågeformuläret bestod av 18 frågor som togs fram i dialog med Leader Gute. Enkäten skickades ut 10/11 och påminnelser gick ut 20/11 och 26/11.

Med utgångspunkt i resultaten från enkätundersökningen genomfördes fem kompletterande intervjuer med företrädare för olika organisationer.

Undersökningarna har genomförts och rapporten har skrivits av Lars Jonsson på Agenda PR.

Utvecklingsmöjligheter för hela Gotland

En studie om vilka insatser som önskas för lokal och regional utveckling

Mellan den 11 och 13 oktober åkte studenterna Emma Pettersson, Emil Oxelhöjd och Tove Robertsson på uppdrag av Leader Gute, Region Gotland och Länsstyrelsen på Gotland till sex olika socknar på Gotland för att möta representanter från en uppsjö med olika föreningar och utvecklingsbolag samt intresserade privatpersoner. Uppdraget var ett samarbete mellan de tidigare nämnda aktörerna och Sveriges Lantbruksuniversitet, vars syfte var att utföra gruppintervjuer för att diskutera lokala utveckling samt hur de offentliga aktörerna kan stötta lokal och regional utveckling. Det viktiga var att lyfta de olika behov som finns ute i socknarna så aktörernas insatser matchar dem. Fokus i samtalen var hur finansiering av projekt och företag ska ske och hur processerna bakom det upplevs.

De socknar som besöktes var Östergarn, Sanda, Hemse, Fårö, Hemse och Slite under ett tvåtimmarsmöte. Frågorna som ställdes finns under Bilaga 1.

Vad var positivt?

Det har lyfts flera positiva saker med den regionala utvecklingen. Ett exempel på ett fungerande projekt som påvisar kontinuitet och erkännande är hanteringen av släke, där man har årliga möten om vad som sker. Detta skapar kontinuitet så att det blir enkelt att få uppföljning och således planera hanteringen framöver. Gotland Outdoor arbetar också bra med coachning och rådgivning för att utveckla besöksnäringen på Gotland något som ofta lyfts av de vi besökt.

Den största resursen som nämnts är att det finns en vilja att utveckla bygderna, både eldsjälar och andra intresserade lägger ner massor av tid och energi på olika projekt och företag, något som man vill ta tillvara på.

Vilka utmaningar finns?

Alla socknar är unika med olika föreningar, företag, bolag, behov och kompetenser. På vissa håll finns de som inte har erfarenhet eller nödvändig kompetens att söka projektmedel vilket gör att man inte ens vågar ge sig på att söka. Detta beror på att processen att söka projektmedel

Emma Pettersson

Tove Robertsson

Emil Oxelhöjd

är komplicerad, lång och man vet inte vart man ska börja. På andra håll finns det de som har mycket erfarenhet av att söka projektmedel och där finns inget större behov i att få information om hur det går till, men det har ändå uttryckts att processen är för tidskrävande och krånglig.

En annan utmaning och oro som finns i socknarna är att bolag eller föreningar efter en tid kan dö ut eftersom de eldsjälar som en gång drev dem, lämnat engagemanget. Hur överlever man ett generationsskifte är en stor fråga. Det är viktigt att tänka på hur nästa generation ser på ideellt arbete och engagemang i utvecklingsarbete och hur de ska bli engagerade.

Trots att det finns olika lokala behov och aktiviteter som bedrivs i de socknarna, så är inflyttning en viktig fråga som nämnts på de flesta möten och en förutsättning för att socknarna ska kunna leva och även utvecklas. Det som möjliggör detta är bostäder, jobb och utbildning.

Vilka är behoven?

Dessa är behoven som vi upplever är viktigast i socknarna och som kommit upp mest på de möten vi haft.

- **Återkoppling och dialog**

Vad informanterna känner är att de behöver återkoppling. Det är viktigt när en ansökan är inne att Leader och andra finansiärer uppdaterar dem hur arbetet med ansökningar går och hur det går i processen. Mycket arbete och därmed energi och engagemang fortskrider samtidigt som regionen och Leader jobbar med ansökningarna. Om de då sedan får avslag på ansökan känns arbetet förgäves och man blir besviken och engagemanget och energin tar skada. Kontinuiteten och att bli uppdaterad är viktigt, det kan vara något så enkelt som ett mail där regionen informerar om att de arbetar fortfarande med frågan. Ett telefonsamtal är också vad många uttryckt skulle vara uppskattat. Det viktigaste är att få information om att deras ärende ännu jobbas med och inte glömts bort.

- **Erkännande och nyfikenhet**

Gotland är fullt av eldsjälar som arbetar med landsbygdsutveckling i socknarna. Vad som är viktigt är att deras arbete inte tas för givet. De är stolta över det arbete de gör för sina bygder. Men vad de saknar är ett erkännande från regionen om hur viktigt deras arbete är och de vill bli synliggjorda och erkända. Detta skulle göra att de i större grad som har lågan att fortsätta sitt

Emma Pettersson

Tove Robertsson

Emil Oxelhöjd

arbete och dessutom ta sig an nya projekt. Energin räcker annars inte till allt då arbetet oftast sker på ideell basis. Eldsjälarna är viktiga men de finns inte överallt och de eldsjälarna som finns är inte sällan med i flera föreningar. Vikten av support och uppmuntran är tydlig för att fortsätta bedriva utveckling. Dessutom är lyhördhet och nyfikenhet från aktörernas sida viktigt i arbetet för att visa intresse för vad som sker i de lokala kontexterna.

• **Rådgivning och information**

Vad vi uppfattat finns det två typer av behov här.

1. Kompetensen för att söka projektmedel saknas och det fattas kunskap om vilka projektmedel som passar för ditt specifika projekt och var man finner informationen om det. En annan utmaning är att man inte heller vet vilka olika typer av medel som existerar. Här efterfrågas rådgivning genom hela projektet, från information över ansökan till revision.
2. Kompetensen finns men det är för mycket arbete och redovisningen är för omfattande. Detta skapar som tidigare nämnt en motvilja att ge sig in i ansökningsprocessen då arbetet ofta inte döms vara värt besväret och insatsen.

Förslag hur detta ska ske:

- Kontaktuppgifter bifogas i mail från aktörernas håll (signaturer).
- Hemsida med samlad information med alla medel som finns att söka och instruktioner och kontaktuppgifter.
- Idébank av tidigare projekt, som ett sätt att få inspiration av vad andra föreningar har gjort och vad man kan få projektmedel för.
- Man efterfrågar personliga möten med finansiärerna för att där berätta om hur man söker medel, genomför projekt osv. På dessa möten, som bör ske uppsökande och lokalt, kan de som har finansiering, stöd och rådgivning finnas på plats. Eller så enkelt som att finnas på plats för att besvara de frågor som finns. Det uppmanas starkt att dessa möten är återkommande för att skapa relationer och tillit.
- Man ser gärna även att det finns opartiska rådgivare som man kan vända sig till för frågor om processerna och de typer av stöd som finns att tillgå.

Emma Pettersson

Tove Robertsson

Emil Oxelhöjd

- Speed-dejting. Ett möte där man har chans att möta människor från Leader, regionen och länsstyrelsen men även engagerade människor med tidigare erfarenhet av att bedriva projektet. Detta skulle kunna vara en plats där man får utbyta idéer, råd och erfarenheter. Vilket skulle kunna mynna ut i utbyten av kunskaper, nya idéer och samarbeten och nätverk.
- Ett utvecklingskontor: Det finns entreprenörer som sitter på idéer och vill utveckla sin organisation/bygd och de skulle behöva stöttning och visdom, möjligtvis lokalt. Som exempel skulle man kunna ha ett kontor med erfarna entreprenörer som finns tillgängliga för att bolla sina idéer med. Här kan samverkan och erfarenhetsutbyte finnas för att saker enklare ska kunna hända. Utvecklingskontoret skulle behöva ägas av ett utvecklingsråd som är involverade i alla föreningar där man träffades ett par gånger om året. Här skulle det kunna mejslas fram vilka behov som finns.
- I samarbete med Radio Gotland - återuppliva ett liknande koncept som "Maries café" eller "Gotland runt", där man åker runt till olika projekt drivare och föreningar där har ett samtal om hur de jobbar och om deras erfarenhet av projektförfinansiering etc. Många lyssnar på radio Gotland.

Övriga behov och tankar:

Nedan listar vi andra behov och tankar som nämnts under mötena vi varit på:

- Hjälp med marknadsföring av bolag och föreningar så de kan nå ut med sin verksamhet och synas.
- Det behövs projektförfinansiering för idéutveckling och förstudier, plus en uppstartsfas. Även stöd och rådgivning för en genomförbarhetsstudie, kanske en mindre ansökan för att förbereda sitt projekt fullt ut på olika sätt och vis.
- Man vill ha tillgång till att få coaching som exempelvis Outdoor erbjuder, liknande ALMI. Man vill bli inkluderad på föredrag och få besöka andra företag.
- Mycket av projektmedlen uppfattas gå till de som ska bevilja medlen, man tycker att pengarna går till byråkratin. Man vill ha enklare processer så pengarna inte fastnar i administrationen.
- För att få pengar från Leader Gute behöver man ligga ute med pengar eftersom man snabbt vill börja med sitt projekt när man har en färdig idé och plan. Alla har inte

Emma Pettersson

Tove Robertsson

Emil Oxelhöjd

förutsättningar till detta - beroende av vad man har för typ förening eller bolag, samt hur organisationen och motiven ser ut.

- En fond för att låna de pengar man ligger ut med under projektet, utan ränta. Om de ska ta ränta ska räntan finansiera arbetet det tar för att låna ut pengarna.
- Delande på ordförandeskap eller andra poster inom föreningar för att arbetsbördan och ansvaret inte överväldigande. Då kan fler bli engagerade.
- Läringsperiod för en ny ordförande att gå bredvid och lära sig om ordförandeskap innan denne ska ut i hetluften. Motsvarande skulle kunna göras med fler poster och även för projektledare i specifika projekt.

Tankar som uppkommit gällande processen bakom ansökan av projektmedel.

- Processen att söka projektmedel anser de flesta är för krånglig och lång. Man vill dessutom få möjlighet att få pengar utan att de är riktade till en specifik sak, exempel som kommit upp om detta är de tidigare verksamhetsstöden.
- Processen tar för lång tid, många månader är ofta för lång tidsram för många av projekten i förhållande till deras omfång.
- Projektformen som sådan har ifrågasatts under vissa möten. Efterfrågan på att bli erbjudna verksamhetsbidrag – med mål, men inte lika styrda till specifika saker.
- Det arbetssätt som Regionen tillämpat nyligen med GUBIS som ”distributör” tycks uppskattat. Kan motsvarande lösning tillämpas även i Leader?

Vi vill rikta ett stort tack för att vi fick komma och besöka Gotland, det har varit lärorikt och en stor erfarenhet!

Emma Pettersson: emma96an@hotmail.se

Emil Oxelhöjd: emiloxelhojd95@gmail.com

Tove Robertsson: toverobertsson@hotmail.com

Bilaga 1.

Frågor som ställdes på gruppintervjuerna.

1. *Vad är viktigast för att ni ska kunna utveckla era socknar/bygder/föreningar?*
 - *I den förening/organisation som ni är engagerade i*
 - *I bygden ni bor eller verkar i*
2. *Upplever ni att det stöd som finns för lokal och regional utveckling på Gotland passar behoven för: .*
 - *Er förening/organisation?*
 - *Bygden ni bor och/eller verkar i?*
 - *Utvecklingen av hela Gotland?*
3. *Vilken betydelse har tillgången till projektfinansiering via offentliga medel?*
Vilken betydelse har tillgången till finansiering via privata medel/bank?
4. *Vilken typ av aktiviteter/investeringar/insatser borde finansieras av offentliga projektmedel?*
5. *Projektmedel är skattepengar – gemensamma pengar.*
 - *Vilka krav borde offentliga finansiärer (ex Region Gotland, Länsstyrelsen Gotland och Leader Gute) ställa på projektsökanden?*
6. *På vilka sätt vill ni som individer, företagare och föreningar få information om de stöd för lokal och regional utveckling som finns på Gotland?*
7. *Hur vill ni att de offentliga finansiärerna på Gotland (Region Gotland, Länsstyrelsen Gotland och Leader Gute) ska föra dialog med er - under en lång följd av år.*
8. *På vilka sätt skulle ni lokalt eller som föreningar kunna medverka till att finansiärer på Gotland gör ett bra jobb?*

Emma Pettersson
Tove Robertsson
Emil Oxelhöjd

Leader Gute Ideell Förening

Gotlandsmodellen för lokal och regional utveckling – arbetsmaterial

Jnr 2018-4247

Leader Gute
2021-02-24

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Bakgrund	2
Sammanställning underlag	3
Bilaga	9

Projektnamn	Gotlandsmodellen för lokal och regional utveckling
Journalnummer	Jnr 2018-4247
Projektägare	Leader Gute Ideell förening, org.nr. 802497-3920
Projekttid	Januari 2019 – mars 2022
Beslut om prioritering LAG	2019-09-23
Beslut Jordbruksverket	2019-11-29
Rapporttyp	Arbetsmaterial till styrgruppen
Kontaktuppgifter	Leader Gute Ideell Förening Roma Lövsta 12, 622 54 Romakloster Telefon: 0498-501 80 e-post: info@leadergute.se

Sammanfattning

Leader Gute genomför under 2020 och 2021 projektet ”Gotlandsmodellen för lokal och regional utveckling”. Projektet ligger inom insatsområdet 2.5 *Öka invånarnas kunskap och möjlighet att delta i den demokratiska processen* i Leader Gutes lokala utvecklingsstrategi. Som ett av underlagen till arbetet med att ta fram modell eller metod för lokal och regional utveckling på Gotland har en kort sammanställning av befintliga utredningar och rapporter kopplade till lokal och regional utveckling gjorts.

Sammanställningen bygger framför allt på sammanfattningar av relevanta rapporter med fokus på erfarenheter, lärdomar och synpunkter från utvecklingsaktörer utifrån kontakter med dessa under de senaste åren. Några analyser av underlaget har inte gjorts.

Bakgrund

Projektet ”Gotlandsmodellen för lokal och regional utveckling” handlar om att möjliggöra att lokala erfarenheter, kunskap och åsikter tas tillvara i den demokratiska processen. Ambitionen är att metod/er för detta ska tas fram. Projektet syftar därmed till att öka invånarnas kunskap och möjlighet att delta i den demokratiska processen. Behovet har vuxit fram utifrån de kontakter och erfarenheter Leader Gute har haft under arbetet med att genomföra den lokala utvecklingsstrategin under innevarande period.

Målet med projektet är att etablera ett till tre nya sätt att öka kommunikationen mellan enskilda och myndigheter. Syfte och mål framgår även av ansökan om stöd till projektet samt av Jordbruksverkets beslut om stöd (jnr 2019-4247).

Som en del i aktiviteterna i projektet behöver bland annat en sammanställning av underlag göras. Tidigare material och arbete med koppling till temat kan också utgöra inspel till framtagande av lämpliga metoder och modeller för lokal och regional utveckling på Gotland. Denna rapport utgör endast en kortfattad sammanställning utan analyser i övrigt. I projektet genomförs även andra insatser för insamling av underlag, såsom en enkät till ett större antal föreningar och organisationer samt möten med berörda aktörer.

I sammanställningen ingår inte andra rapporter, planeringsdokument och strategier rörande utveckling på Gotland. Inför arbetet med den nya utvecklingsstrategin kommer en djupare litteraturstudie att göras med utgångspunkt från dessa. I bilaga till detta underlag finns en översikt över rapporter och underlag som kan vara relevanta att beakta. Några jämförelser med andra leaderområden, regioner eller motsvarande har inte heller gjorts.

Sammanställning

Nedan listas utredningar och rapporter med fokus på lokal och regional utveckling på Gotland och de synpunkter som relevanta aktörer har lämnat i olika sammanhang under de senaste åren.

Region Gotland

Under 2017-2018 arbetade Region Gotland tillsammans med GUBIS (gotländska utvecklingsbolag i samverkan) och Sveriges lantbruksuniversitet med projektet *Landsbygdsutveckling 2.0*. Projektet handlade bland annat om att utveckla nya former för arbete med landsbygdsutveckling på Gotland. Projektet landade i att lokala utvecklingsplaner för ett antal områden togs fram.

Rapport: En framtida struktur för samverkan mellan Region Gotland och lokala utvecklingsaktörer (Thomas Norrby och Patrik Cras, Sveriges lantbruksuniversitet)

Region Gotland har identifierat att ”för delar av Gotland finns behov av att arbeta lokalt kring service- och utvecklingsfrågor” (Region Gotland, uppdragsdirektiv). Inom ramen för projektet ”Stärkt lokal attraktionskraft” delfinansierat av Tillväxtverket initieras delprojektet Landsbygdsutveckling 2.0. Det övergripande projektet syftar som helhet till stärkt boendeattraktivitet, besöksattraktivitet och näringslivsattraktivitet.

Under 2017 och 2018 har Region Gotland genom Regionsstyrelseförvaltningen bedrivit projektet Landsbygdsutveckling 2.0 med syfte att utveckla arbetsformer för processerna för samverkan mellan Region Gotland och sammanslutningar av lokala aktörer såsom utvecklingsbolag och andra intresseföreningar. Fokus för projektet har varit att prova en form för lokal utvecklingsplanering och framtagande av lokala utvecklingsplaner under processledning av Region Gotland. Rapporten utgör en vägledning för att dra lärdomar från region Gotlands pilotsatsning på samverkan genom projektet ”Landsbygdsutveckling 2.0”.

Utmaningen som regionsstyrelseförvaltningen beskriver består primärt i att hitta sätt att arbeta mer strategiskt och långsiktigt tillsammans med lokala intresseföreningar, utvecklingsbolag och liknande organisationer som driver lokalt utvecklingsarbete runt om på Gotland. Dagens situation beskrivs som ett ostrukturerat nätverk av kontakter där samverkansprocessen sker ad hoc, oftast initierad av civilsamhällets aktörer genom kontakt med politiken eller förvaltningen. Det önskade läge som beskrivs utgörs av en lokal process där man tar fram lokala utvecklingsplaner (LUP) för mindre orter eller områden genom vilka överenskommelser om strategiska prioriteringar för det lokala utvecklingsarbetet görs. När projektet initieras listar Regionsstyrelseförvaltningen ett antal utmaningar som bedöms som kritiska i processen. Nya arbetssätt syftar till att stärka demokratiaspekter i samverkansprocessen, detta genom att skapa inkluderande samverkansprocesser med berörda organisationer i lokalsamhället.

Den metod region Gotland valt att pröva utgörs av en traditionell arbetsmodell där man genom en serie möten i civilsamhället tar fram lokala utvecklingsplaner.

Civilsamhällets perspektiv

Vad gäller stöttning i utvecklingsarbetet utifrån civilsamhällets perspektiv uttrycks sammanfattningsvis följande behov:

- Stöd/närvaro/bekräftelse i utvecklingsplaneringen.
- Stöd i ansökningsprocesser som man upplever blir allt mer komplicerade – var kan man hitta finansiering, hur formulerar man sig?
- Enklare ingångar och snabbare respons.
- Bättre samspel mellan region Gotland och andra myndigheter.
- Mera verkstad... färre planer... eller åtminstone att det inte stannar vid planer.
- Kontinuitet i dialogen över tid.
- Legitimitet som samlande aktör i det lokala sammanhanget.

Rekommendationer och förslag

Utifrån de lokala aktörernas behov, de olika tjänstepersonernas syn och av olika alternativa strukturer och processer som tillämpas i andra kommuner lämnas förslag på hur region Gotland kan utveckla sin organisationsstruktur och sina arbetssätt för att underlätta dialogen och skapa en attraktivare gotländsk landsbygd. Förslagen ska ses som en strategisk möjlighet att bättre ta vara på de stora resurser som man som Region redan avsatt och kommer att avsätta för kommande programperiod för Leader.

Förslagen kan kort beskrivas på följande sätt: Komplettera det befintliga regionala arbetet genom att inrätta ett regionalt samverkansråd med fokus på landsbygdsfrågor (i rapporten kallad landsbygdsråd), inrätta strukturer för förvaltningsövergripande koordinering på tjänstepersonnivå (i rapporten kallad landsbygdsgrupp), möjliggöra etableringen av föreningsdrivna stödfunktioner på sub-regional nivå (i rapporten kallad utvecklingsnoder) samt att genomföra en bred kompetensutvecklingsinsats inom området riktat mot samtliga förvaltningar.

- ***Övergripande struktur – Landsbygdsråd***

Gotland som kommun saknar ett övergripande forum för dialog med fokus på landsbygdsfrågor. Rapportskrivarna föreslår att: Region Gotland tillsammans med företrädare för övriga offentliga myndigheter verksamma på regional nivå, föreningslivet och näringslivet, etablerar ett Landsbygdsråd för att på ett övergripande och strategiskt plan stödja region Gotland med ett helhetsperspektiv på landsbygdsfrågorna.

- ***Indelning i geografiska samverkansområden och delfinansiering av "utvecklingsnoder"***

Region Gotland saknar ekonomiska förutsättningar att arbeta strategisk med varje ort eller socken i fokus individuellt på det sätt som skett i pilotprojektet. Förutsättningarna för en regional indelning är dock på plats genom serviceutredningen. Det finns också efterfrågan på en subregionala stödfunktioner frikopplade från Regionen som kan stödja i exempelvis projektfinsieringsfrågor. Utvecklingsnodernas uppdrag kan innehålla såväl ansvar för lokala utvecklingsplaner som stöd i ansökningsprocesser.

- ***Intern arbetsstruktur***

För att skapa bra förutsättningar för lokala samhällsbyggnadsinitiativ behöver region Gotland se över sin interna arbetsstruktur för att bemöta lokala initiativ som ofta sträcker sig tvärs över flera olika tjänstepersoners ansvarområden på flera förvaltningar. Rapportskrivarna föreslår att Region Gotland etablerar en intern struktur på tjänstemannanivå som grundstomme för den interna dialogen, t ex kallat landsbygdsgrupp.

- **Ökad beredskap och förändrad kultur inom förvaltningen**

Även om regionen inrättar specifika strukturer såsom landsbygdsråd, landsbygdsgrupp och subregionala utvecklingsnoder enligt förslag ovan kommer flera tjänstepersoner och chefer som står utanför dessa strukturer att beröras inom sina respektive ordinarie uppdrag. Rapportskrivarna föreslår att Region Gotland genomför en kompetenshöjande utbildningsinsats intern inom förvaltningarna och mellan förvaltningar som skapar utrymme för diskussion om den problematik interaktivt samhällsstyre medför.

Leader Gute

För att ta reda på hur sökande upplever ansökningsprocessen, kontakterna med Leader Gute och sin roll i utvecklingsarbetet har Leader Gute genomfört ett par olika studier. Vidare har undersökts hur den egna föreningen ser på sin egen roll i utvecklingsarbetet.

Rapport: De sökandes upplevelser av leaderprocessen (Elin Sjöman, 2018)

I syfte att få en bild av hur Leader Gute kan underlätta för sökande och få in tillräckligt med ansökningar för att kunna besluta om budgeterade medel gjordes en utredning av det interna arbetet under 2018. Sammanlagt gjordes ett 20-tal intervjuer med sökande som på olika sätt varit i kontakt med Leader Gute.

En kvalitativ studie har genomförts där sökande från olika stadier av leaderprocessen har intervjuats för att identifiera hur de upplevt processen samt vilka åtgärder de önskar se. Det har visat sig att de sökande upplever leaderprocessen som administrativt tung och onödigt krånglig. De kopplar dock många av problemen till Jordbruksverket.

Föreslagna åtgärder för att underlätta för sökande handlar framför allt om att på olika sätt få hjälp med att tolka de stora mängder information som de sökande möter samt möjlighet till lotsning och handgriplig hjälp kopplad till ansökan. Det har även identifierats ett behov av förbättrad kommunikation mellan de som är vana att tolka formell text och arbeta administrativt och de som inte har samma förmåga och erfarenhet.

Åtgärdsförslag

Åtgärder som föreslås är bland annat:

- En mer användarvänlig utvecklingsstrategi. Strategin som sådan, liksom horisontella mål och indikatorer, upplevs av många som komplex och förvirrande.
- Öppet kansli där kansliet är tillgängligt för frågor och dit man kan ta med sig sin dator och få hjälp med tekniska frågor kring e-tjänsten.
- Ansökargrupp som riktar sig till de som befinner sig i ansökningsprocessen. Här kan man få utbyte från varandra och stöd och handledning av kansliets personal.
- Byråkratskola för specifikt förklara strategin och regelverk.
- Se över LAG:s roller och möjligheter till hjälp och förenklingar.
- Lotsfunktion, uppsökande verksamhet och mer lättsökta pengar.
- Informationsöverflöd i stort varför ändamålsenlig information behöver göras tillgänglig på ett enklare sätt.

De sökande själva behöver stärkas, både vad gäller kompetens och självförtroende. Detta gäller framför allt för mindre erfarna sökande. Föreslagna åtgärder kan även underlätta för mer erfarna.

Projekt: "LLU 2.0" (2019)

Under 2019 genomfördes ett LAG-ägt projekt i syfte att undersöka kunskaper om och metoderna för lokal utveckling. Sammanlagt gjordes ett 20-tal intervjuer med lokala och regionala aktörer med erfarenheter från att driva olika slags projekt. Intervjuerna fokuserade på erfarenheter, behov och förslag på förenklingar och förbättringar. Sammantaget efterfrågade de intervjuade utvecklingsaktörerna mer stöd och hjälp kring administration, kommunikation och marknadsföring och en enklare ingång till olika finansiärer. Även liknande processer hos olika finansiärer har efterlysts.

Små organisationer, som exempelvis ideella föreningar, är generellt sett i första hand intresserade av behov av lösningar för den egna föreningen. Vidare ser man kanske inte sitt ideella arbete och sina projekt i ett större, regionalt sammanhang. De mindre aktörerna förfogar sällan över alla kompetenser som är nödvändiga för att både ansökningsprocess och redovisning ska fungera på ett bra sätt. De mindre aktörerna tycks också bli lite överrumplade av den administration som tillkommer efter att man fått sitt stöd beviljat. Rädslan för att göra fel och få problem med likviditeten skapar också osäkerhet. Större organisationer och organisationer som är vana att söka medel och driva projekt kan i många fall arbeta med projekt inom ramen för sitt ordinarie arbete. Dessa aktörer verkar generellt sett mer trygga i sin roll. Även om man upplever administrationen som betungande infinner sig inte samma otrygghet som hos små aktörer.

Det framkommer också att olika typer av projektorganisationer har helt olika förutsättningar och behov av hjälp och handledning. De flesta små aktörer kan inte ha den kompetens som krävs i form av administrativt stöd och hjälp kring t ex kommunikation och marknadsföring. Den gemensamma nämnaren för upplevelserna var att det är krångligt att få till ett bra projekt. Saker händer under resans gång och den administrativa bördan blev oftast större än väntat. Givetvis finns undantag. Här lyfts också många positiva aspekter kring lärande och att man faktiskt fått göra något som annars inte hade varit möjligt att genomföra. De små aktörerna kan, med hänsyn till kompetens och likviditet, inte göra några större insatser. Det är just de mindre aktörerna som efterlyser mer stöd inför projektansökan men också under genomförandet. Man kan t ex behöva tips och råd om vilken extern hjälp och kompetens man behöver för att ens kunna skaffa sig den.

Övergripande önskemål

Några övergripande önskemål var:

- Någon form av gemensamt "projektkontor" som samlar olika typer av stöd och finansiärer.
- Övergripande projektägare som håller i stor del av administrationen från ansökan till projektslut (efterfrågades av de små aktörerna).
- Stödfunktioner av olika slag där en pool eller nätverk för t ex stöd till projektens administration, kommunikation och marknadsföring nämns.

Samordning en möjlighet

Att samordna olika regelverk är önskvärt men svårt att få till i närtid. Samordning av finansiärer kan vara en snabbare väg för att överbygga svårigheter och hinder för alla som engagerade i utvecklingsarbete.

Inför framtiden

Några frågor att arbeta vidare med kan vara:

- Lotsa rätt från början: Det finns flera mer eller mindre överlappande stöd som enklare skulle kunna matchas vid en ökad samverkan mellan finansiärerna, t ex "projektkontor" eller motsvarande.

- **Projekträngsel:** Inom vissa områden kan det finnas mycket pengar som ska ut inom en begränsad period. En ökad samverkan/"projektkontor" kan ha en större beredskap att möta den typen av utmaningar.
- **Gemensam kommunikation:** Det finns mycket stöd inom de egna organisationerna men också andra organisationer som inte finns representerade på Gotland. En ökad samverkan/"projektkontor" bör kunna samordna information om vilka stöd som finns, omvärldsbevaka kring vilka behov som finns för att t ex göra adekvata utlysningar eller marknadsföra befintliga stöd där ingen söker medel.

Rapport: Framtid för föreningen Leader Gute (Karin Farinder, 2020)

För detta uppdrag har ett antal frågeställningar diskuterats i intervjuform med personer involverade i genomförandet av nuvarande leaderstrategi för Gotland. Utöver diskussion om föreningens framtid har uppdraget innefattat information om vad som övergripande behövs för att fortsätta den gotländska utvecklingen, liksom om hur pågående strategi och period fungerat.

En stor andel av de som intervjuats för den här rapporten slår fast att Leader som verktyg har varit och är viktigt för Gotlands utveckling. Underifrånperspektivet och den lokala kraften och kunskapen, som Leader bygger på, är viktiga ingredienser för att skapa utveckling över hela ön. Det blir dock tydligt att verktyget har utvecklingsmöjligheter – ett ansvar som EU-nivå, nationell och regional nivå delar. Många intervjupersoner nämner vikten av en ordentlig utvärdering av periodens arbete. Även om Leader som verktyg är värdefullt för Gotlands utveckling finns en del missnöje med Leaderföreningens insats och arbete. Det kan bero på att föreningens komplexa uppdrag liksom de olika rollerna och deras ansvar behöver förtydligas och kommuniceras. Förtydligas kan även gränssnittet till och förväntningarna på kansliet i relation till rollerna. Alla ska vilja och kunna verka som ambassadörer för att sprida och skapa förutsättningar för Leaders möjligheter. Det kan även bero på otillräcklig kunskap om eller respekt för utvecklingsmedlen och dess användning hos utvecklingsaktörerna. Vad kännetecknar faktiskt ett projekt och vilka krav ställer respektive finansiär på en projektägare?

Många menar att olika organisationer eller delar av samhället i dagsläget saknas för att verktyget ska få så bra effekt som möjligt. Många trycker också på att Leader är och ska vara en organisation med bred förankring, inom alla tre sektorer. Som när stora som små aktörer med stor spridning över ön, såväl som aktörer som antingen kan ha bredd eller vara nischade vad gäller sakfrågor och geografiskt. I diskussionen om hur man ser på föreningens framtid synliggörs ett antal viktiga värden. Det handlar om det engagemang och kunskap som finns inom LAG-gruppen – kunskap om hur den lokala kraften ser ut och skulle kunna utvecklas, och om planerade och pågående projektinsatser. Det handlar även om kansliets kunskap om projektverksamhet och strategin som en ram, om lokalt ledd utveckling som arbetsmetod och förtroende hos Jordbruksverket, samt arbetssätt för att stötta sökande i projektprocessen.

Utvecklingsbehov

Vad gäller föreningens arbete ser man bl a följande utvecklingsbehov:

- utveckla och förtydliga föreningens olika roller, inklusive till kansliet, vad gäller uppdrag, ansvar och gränssnitt till varandra
- skapa förutsättningar för kontinuerlig kommunikation för att sprida information om verktyget Leaders förutsättningar och möjligheter
- arbeta metodiskt med medlemsbasen för att både attrahera fler medlemmar och medlemmar som är strategiskt viktiga utifrån uppdraget (strategin)
- verka för att förenkla sök- och handläggningsprocessen

Vad gäller behov för Gotlands fortsatta utveckling ser man bl a följande:

- tydliggör en helhetsbild för den regionala och lokala utvecklingen av Gotland där Leader är en del
- behov av höjd projektkompetens bland Gotlands nuvarande och framtida utvecklingsaktörer
- brist på resurser med kompetens inom projektverksamhet – för att söka, driva och äga projekt
- saknar en samlad kraft för att tänka nytt i hållbarhetsfrågor – det viktigaste utvecklingsområdet för Gotland där Leader borde kunna ta en ännu större roll
- ökat, långsiktigt samarbete mellan och inom grupper för att i ännu högre utsträckning dra åt samma håll. Öka insikten om att det handlar om att samarbeta för använda resurser smart och åstadkomma en långsiktig förflyttning.
- behov av en funktion för att stötta organisationer med att navigera i EU-stödsdjungeln.

Bilaga

Nedan listas en historisk tillbakablick med årtal viktiga för Gotlands utveckling samt ett urval av utredningar, utvecklingsplaner, strategier och rapporter med fokus på lokal och regional utveckling på Gotland samt övergripande kartläggning av samverkan och nationella strategier.

Historik

Region Gotland har på sin hemsida redovisat följande historik med årtal viktiga för Gotlands utveckling och med fokus på landsbygdsutveckling.

- **1952 och 1971** kommunreform genomfördes.
- **1987** Europarådet kampanj för landsbygdsutveckling som i Sverige hette *Hela Sverige ska leva*.
- **1995** EU-inträde som bidrog till projektifiering och ett Landsbygdsprogram.
- **1995-1999** Leader II
- **1996** *Gotlandsutställningen* genomförs under sex dagar på A7-området i Visby i samband med Hushållningssällskapets 200-års jubileum.
- **1996-1997** Ett sockenutvecklingsprojekt genomförs av Gotlands kommun, Länsstyrelsen i Gotlands län och Folkhälsoinstitutet Hela Sverige ska leva med styrning från dåvarande ledningsgruppen för landsbygdsutveckling.
- **1997** Regionalt utvecklingsansvar flyttas från Länsstyrelsen i Gotlands län till Region Gotland.
- Fram till **1998** fanns en ledningsgrupp för landsbygdsutveckling med två landsbygdsutvecklare hos Gotlands kommun (finansierades både av Länsstyrelsen i Gotlands län och Gotlands kommun).
- **1999** Länsbygderådet Gotland bildades (som idag heter Hela Sverige ska leva, Gotland).
- **2000-2006** Lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden introducerades på Gotland år 2000. Denna period hade namnet *Leader+ Gotland*, och under denna period genomfördes 101 projekt
- **2002** Gotlands första utvecklingsbolag bildades, Heligholm utveckling AB.
- **2007-2013** Lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden genomförs på Gotland genom föreningen *Leader Gotland*. Under denna period genomfördes 300 projekt.
- **2008-2025** Regional utvecklingsplan "Vision Gotland 2025"
- **2011** GUBIS (*gotländska utvecklingsbolag i samverkan*), en ideell förening bildas.
- **2012** Gotlandsupproret manifestation gällande färjeförbindelserna.
- **2013** Gotland utses till årets Matlandethuvudstad och Gotlands Skördefestival genomförs för första gången.
- **2014-2020** Lokalt ledd utveckling genom Leadermetoden genomförs på Gotland genom föreningen *Leader Gute*.
- **2015** Projektet *Sockenutveckling 2.0* genomförs av SLU-Sveriges lantbruksuniversitet och Hela Sverige ska leva, Gotland.
- Gotland Grönt Centrum AB bildas med Hushållningssällskapet, LRF och Region Gotland som ägare.
- **2016** Gotland är första län i Sverige med färdig utbyggnad av bredband.
- Arrangemanget "92 möjligheter" genomförs för första gången i januari.
- Den nationella Landsbygdsriksdagen genomförs av riksorganisationen Hela Sverige ska leva på Gotland i maj.
- **2016-2020** Region Gotlands tillväxtprogram löper över fyra år och har två styrkeområden: Besöksnäring och mat och livsmedel.
- **2016-2020** Statliga näringslivspaketet *Hållbara Gotland* pågår.
- **2017** Presenterades den parlamentariska landsbygdskommitténs 75 förslag för "En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop".
- **2017-2018** Projektet *Landsbygdsutveckling 2.0* genomförs av Region Gotland. Det är en testmodell för metodutveckling för ökad delaktighet och samverkan. I projektet tas fyra lokala utvecklingsplaner (LUP) tas fram för områdena Fårö, Hemse, Storsudret och Östergarnslandet.

- 2018 ”Ett långsiktigt hållbart serviceutbud på Gotland 2019-2030” beslutas i regionfullmäktige.
- Region Gotland anställer en strateg för landsbygdsutveckling.

Källa: <https://www.gotland.se/103374>

GOTLAND

Region Gotland

Regional utvecklingsstrategi (RUS)

- <https://www.gotland.se/gotland2040>

Landsbygdsutveckling 2.0

Under 2017-2018 arbetade Region Gotland tillsammans med GUBIS (gotländska utvecklingsbolag i samverkan) och Sveriges lantbruksuniversitet med projektet *Landsbygdsutveckling 2.0*. Projektet handlade bland annat om att utveckla nya former för arbete med landsbygdsutveckling på Gotland. Projektet landade i att lokala utvecklingsplaner för ett antal områden togs fram.

- [En vägledning från SLU gällande framtida struktur på samverkan mellan Region Gotland och lokala utvecklingsaktörer](#)
- [Läs sammanfattning av Sockenutveckling 2.0](#)
- [Metod till Sockenutveckling 2.0](#)

Lokala utvecklingsplaner (LUP)

Lokala utvecklingsplaner togs fram för Fårö, Östergarnslandet, Hemse och Burgsvik/Storsudret. Den lokala utvecklingsplanen utgör bygdens gemensamma prioritering och viljeriktning gällande hur man vill utveckla sin bygd utifrån lokala förutsättningar. Regionstyrelsen beslutade den 28 mars 2019 att fortsätta arbetet med att ta fram lokala utvecklingsplaner för fler platser på Gotland. Processen leds av Region Gotland men arbetet sker av lokala utvecklingsaktörer på respektive plats som också äger sin egen plan. I september 2019 startade arbetet med tre lokala utvecklingsplaner, i Roma och i Fårösund och en uppdatering av planen för Storsudret. En lokal utvecklingsplan för Klintehamn tas fram 2020.

- [Lokal utvecklingsplan Fårö](#)
- [Lokal utvecklingsplan Hemse](#)
- [Lokal utvecklingsplan Storsudret](#)
- [Lokal utvecklingsplan Östergarnslandet](#)

Tillväxtprogram för Gotland 2016-2020

- <https://www.gotland.se/tillvaxtprogrammet>
- [Projektredovisning Gotland – Attraktionskraft och tillväxt](#)

Strategi för serviceutbud

- <https://www.gotland.se/serviceutbud>

Leader Gute

Lokal utvecklingsstrategi

- https://www.leadergute.se/wp-content/uploads/2019/09/Leader-Gutes_utvecklingsstrategi_version2_inkl-bilagor1-1A-4_aktuell-version.pdf

Rapport: De sökandes upplevelser av leaderprocessen (Elin Sjöman, 2018)

Rapport: Framtid för föreningen Leader Gute (Karin Farinder, 2020-08-31)

Projekt ”LLU 2.0” – sammanställning av erfarenheter och kunskaper om lokalt ledd utveckling baserat på intervjuer med utvecklingsaktörer.

- <https://www.leadergute.se/aktuellt/kartlaggning-visar-hur-lokal-utveckling-kan-forbattas/> (sammanfattning)
- https://www.leadergute.se/wp-content/uploads/2019/10/Rapport_LLU_191122.pdf (rapport)

Länsstyrelsen i Gotlands län

Regional handlingsplan för landsbygdsprogrammet och havs-och fiskeriprogrammet 2014-2020

- <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.4c066510170f3a14b78146f7/1585894390066/Regional%20handlingsplan%20Gotland%202020.pdf>

Sveriges lantbruksuniversitet

Landsbygdens nycklar

Sedan 2017 arbetar Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) med projektet ”Landsbygdens nycklar”. Projektet har engagerat många studenter och bland annat studerat företag och verksamheter på Gotland för att få grepp om olika former av entreprenörskap.

- <https://blogg.slu.se/landsbygdens-nycklar/>

En framtida struktur för samverkan mellan Region Gotland och lokala utvecklingsaktörer

Dokumentet utgör en vägledning för att dra lärdomar från region Gotlands pilotsatsning på samverkan genom projektet ”Landsbygdsutveckling 2.0”, se ovan under rubriken *Region Gotland*.

- <https://www.gotland.se/104817>

Forskning inom landsbygdsutveckling, Sveriges lantbruksuniversitet

- <https://www.slu.se/institutioner/stad-land/forskning/Landsbygdsutveckling/>

ÖVERGRIPANDE

Kartläggning

Kartläggning av fondsamordning mellan regionala och lokala fondaktörer, Landsbygdsnätverket

- <https://www.landsbygdsnatverket.se/inspiration/publikationer/kartlaggningavfondsamordningmellanregionalaochlokalfondaktorer.4.48603c90168d84da38432391.html>

Kartläggning av fondsamverkan inom lokalt ledd utveckling, Landsbygdsnätverket

- <https://www.landsbygdsnatverket.se/inspiration/publikationer/kartlaggningavfondsamverkaninomlokaltleddutveckling.4.54e8180c167062b420f4e121.html>

Vi vill ha en landsbygdspolitik för hela Sverige för att hela Sverige, Hela Sverige ska leva

- https://helasverige.se/fileadmin/user_upload/Kansli/Skrifter/landsbygdsprogram_web_liten.pdf

Nationella strategier och uppdrag

En nationell strategi för hållbar regional tillväxt och attraktionskraft 2015-2020, Regeringskansliet

- <https://www.regeringen.se/contentassets/98919a0ca0f1427491a3eef22a7d177c/en-nationell-strategi-for-hallbar-regional-tillvaxt-och-attraktionskraft-20152020.pdf>

Uppföljning av Nationella strategin, rapport 0245, Tillväxtverket

- <https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer/publikationer-2018/2018-03-13-uppfoljning-av-nationella-strategin.html>

Regeringens forum för regionerna

- <https://tillvaxtverket.se/amnesomraden/regional-kapacitet/regional-tillvaxtarbete/samordning-och-uppfoljning/regeringens-forum-for-regioner.html>